

දේවදූතයන් දැකීම සහ හිත හිලූ කරගැනීම.

දේවදූත සූත්‍රය
චිත්තක සණ්ඨාන සූත්‍රය

ආචාර්ය පූජනීය
මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ

“ලහනී අත්ථවේදං, ලහනී ධම්මවේදං, ලහනී ධම්මුපසංහිතං පාමුජ්ජං පමුදිකස්ස පිතිජායතී, පීතී මනස්ස කායෝ පස්සමහතී, පස්සද්ධ කායෝ සුඛං වේදේතී, සුඛිනෝ චිත්තං සමාධියතී.”

ප්‍රධාන අනුශාසක පූජනීය ආචාර්ය මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන්වහන්සේ ඇතුළු ආරාමවාසී සියළුම ස්වාමීන් වහන්සේලාටත්, අප කල්‍යාණ මිත්‍ර සියළු දෙනාටමත්, දහමින් සැනසෙමින් උතුම්ඵල උතුම් වතුරායඪී සත්‍ය අවබෝධය, අමා මහ නිවන් සුවය පිණිස කායික, මානසික නිරෝගී සුවය, චිත්ත ශක්තිය, චීරයය නිරන්තරයෙන්ම ලැබේවා!

ජන්මාන්තර ගත ඩයස් සමරකෝන් පියාණන් වහන්සේටත් සසර දුක් කෙළවර නිවන් සුවය පිණිසම මේ පුණ්‍ය කර්මය හේතුවේවා! සුඡ්චත්ථ සිටින ශ්‍රීමා සමරකෝන් මෑණියන් වහන්සේට සහ පවුලේ සැමට නිදුක් නිරෝගී සුවය, දීර්ඝායුෂ සහ උතුම් ධර්මාවබෝධය පිණිසම හේතුවේවා!

මේ මස 18 වන දිනට යෙදෙන ජන්ම දිනය සිහිපත් කරමින් සීල, සමාධි, ප්‍රඥ ගුණ වඩන අප කල්‍යාණ මිත්‍ර සියළුම දෙනාටම උතුම් නිවනින් සැනසීම පිණිසම ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ, අධිෂ්ඨාන කරන්නේ දහමින් සැනසෙමින් ජයත්‍රී සමරකෝන් විසිනි.

නත්ථී මේ සරණං අඤ්ඤං බුද්ධෝ මේ සරණං වරං
නත්ථී මේ සරණං අඤ්ඤං ධම්මෝ මේ සරණං වරං
නත්ථී මේ සරණං අඤ්ඤං සංඝෝ මේ සරණං වරං

උතුම් තෙරුවන් සරණයි!

“ප්‍රඥා ප්‍රභා”
සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුන
පන්තිපීඨය පාර,
බත්තරමුල්ල.

මුද්‍රණය
පියසිරි මුද්‍රණාලය සහ සමාගම
අංක 469, අතුරුගිරිය පාර, මාලබේ.
ෆෝන් : 011-2561551

දේවදූත සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

චෝදිතා දේවදූතේහි යෙ පමජ්ජන්ති මානවා
තේ දීසරත්තං සෝචන්ති හීනකායුපගා නරා

යේ ච ඛො දේවදූතේහි සන්තො සප්පුරිසා ඉධ
චෝදිතා නප්පමජ්ජන්ති අරියධම්මෙ කුදාවනං

උපාදානෙ භයං දිස්වා ජාති මරණ සම්භවෙ
අනුපාදා විමුච්චන්ති ජාති මරණ සංඛයෙ

තේ ඛෙමජ්ජන්තා සුඛිනො දිට්ඨධම්මාහිනිබ්බුතා
සබ්බචේරහයාහීතා සබ්බදුක්ඛං උපච්චගුන්ති

“යම් මනුෂ්‍යයෙක් දේවදූතයන් විසින් චෝදනා කරන ලද්දේන්
ප්‍රමාදවෙන්ද, ඔවුහු හීන වූ නරකයට පැමිණ, දීර්ඝ කාලයක් ශෝක
කෙරෙත්.”

“මෙලොව දේවදූතයන් විසින් චෝදනා කරන ලද්දේ, යම් සත්පුරුෂයෙක්
කිසිකලෙක ආර්ය ධර්මයෙහි ප්‍රමාද නොවෙන්ද, ජාති මරණ දෙකට
හේතු වූ තණ්හා මද මාන ආදී උපාදානයෙහි බිය දැක ජාති මරණ
සංඛ්‍යාත උපාදානයන්ගෙන් මිදෙති.”

“ඒ සත්වයෝ සැනසීමට පත්වූවාහු සුවපත් වූවාහු යහපත් දැකීම් සහිත
මේ භවයෙහිම කෙලෙස් ප්‍රභාණයෙන් නිවූනාහු සියලු වෛර භය
ඉක්මවා සියලු සසර දුක්ම ඉක්මගියාහුය.”

කාරුණික වූ පින්වතුනි,

උතුම් බුදුරුවන සදහම් රුවන, ආර්ය මහ සඟරුවන යන
තුනුරුවන් සතු අනන්ත අසිරිමත් වූ ගුණ බෙලෙන් පින්වතුන්ලා සියළු
දෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්ම වේවා ! දුක් දොම්නස්
නොම වී ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්ති මගේ හැම සොම්නස් පහළ වී උතුම්
වූ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධය පිණිස මෙම උතුම් සූත්‍ර දේශනාව
උපකාරක ධර්මයක්ම වේවා යි පළමුකොට මහත් වූ කරුණාවෙන්
අධිෂ්ඨාන කරනවා.

මේ උතුම් වූ සූත්‍ර දේශනාව ඔස්සේ රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී
කෙලෙස්වල සංසිද්ධිමත් ඇති කරගෙන ඒ දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ,
මාර්ග නම් වූ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධය පිණිසම වෙර
වීරිය දරන්නට යයි, පාරමී සපුරා ගන්නට යයි මහත් වූ කරුණාවෙන්
ආරාධනා කරනවා.

පින්වතුනේ, අදට නියමිත සූත්‍ර දේශනාව වන්නේ මජ්ඣිම
නිකායේ උපරි පණ්ණාසකයේ සුඤ්ඤත වර්ගයට අයත් දේවදූත
සූත්‍රයයි. මෙම සූත්‍රය පින්වත් බොහෝ ස්වාමීන් වහන්සේලා විසින්
නිරන්තරයෙන්ම දේශනා කරනු ලබන සූත්‍රයක්. පින්වතුන්ලා බොහෝ
දෙනෙක් මේ දේවදූත සූත්‍රය මීට පෙර ශ්‍රවණය කොට තිබෙන්නට
පුළුවන්. මේ දේශනාව ඔස්සේ දේවදූත සූත්‍රය ආශ්‍රය කරගෙනයි ධර්මය
පැහැදිලි කිරීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ.

මේ ලෝකයේ පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨතම, උතුම්ම, මනුෂ්‍ය රත්නය
ඒ මහා කරුණාවෙන් හා මහා ප්‍රඥාවෙන් පිරිපුන් අසම සම ගුණ
සමුදායකින් හෙබි භාග්‍යවත් වූ අර්හත් වූ සම්මා සම්බුදු රජාණන්
වහන්සේයි.

පින්වතුනේ, දිනක් ඒ තථාගත වූ සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේගෙන් මහානාම ශාකාය රජතුමා විමසනවා,

‘ස්වාමීනි උපාසකයෙක් වන්නේ කෙසේද?
උපාසක ස්වභාවයට පත්වන්නේ කෙසේද?’

යනුවෙන්.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

‘බුද්ධං සරණං ගතො හොති
ධම්මං සරණං ගතො හොති
සංඝං සරණං ගතො හොති’

‘බුදුන් සරණ ගියේ වෙයි.
දහම් සරණ ගියේ වෙයි.
සඟුන් සරණ ගියේ වෙයි.’

මෙන්ම මේ අයුරින් කෙනෙක් උපාසක ස්වභාවයට පත්වෙනවා.

එසේනම් අපත් ‘බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි’ (බුදුන් සරණ යමි) පැවිදි ජීවිතයට පත්වීමේ පටන් අවබෝධයෙන්ම (සද්ධො හොති සද්දහති තථාගතස්ස බෝධිං) පැහැදුණු සිතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ ගියේ ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං....’ ආදී වශයෙනුයි. පින්වතුන්ලා සියලුදෙනාමත් ‘බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි’ ‘බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ යමි’ යන අදහස තුළ සිට, චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයම මුල්කරගෙන, ඒ නව අරභාදී බුදුගුණයන් දැන අවබෝධයෙන්මයි ප්‍රසාද ගුණය සිහිති දරාගත යුත්තේ. එසේනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන්, අවබෝධයෙන්ම යුතුව උන්වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය අපේ සිතට නංවාගෙන, එහි බැසගෙන (මනසිකාරය කරමින්) සමාධිය ඔස්සේ, සමාය ප්‍රඥාවට ළංවීමට අපට පහසුවෙන් අවස්ථාවක් සලසා ගැනීමට

පුළුවන්. ධර්මයේ භාවිතා කරන ධර්ම පර්යාය නම් ‘සුඛා පටිපදා’, සුවසේ මේ පිළිවෙත් මාර්ගය අනුගමනය කරනවා යන්නයි.

පින්වතුනේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි අවබෝධයෙන් ඇතිකරගත් ශ්‍රද්ධාව ඔස්සේ උන්වහන්සේ දේශනා කළ මේ අමා දහම ටිකක් වත් ශ්‍රවණය කර බලන්න. ශීලයේ පිහිටා, ශ්‍රද්ධා ගුණය මතු කරගෙන හදවතින්ම ශ්‍රවණය කරන්න. අඩුම ගණනේ ටිකක් හෝ මැනවින් ශ්‍රවණය කළොත් රාගය විරාගයක් කරගන්නා සැටි ඔබේ සිතට දැනේවි. එනම් උපාදානය කරගන්නා සංඛත වස්තු, සම්මුතියට මම, මගේ කියා පැවැත්වූවත් පරම සත්‍යයට (විදර්ශනාවට) අනුව මගේ නොවෙයි, මම නොවෙමි, ස්ථිර ආත්මයක් නොවේ කියන අවබෝධය ඔස්සේ සමාධි ස්කන්ධය දියුණු කරගෙන, පඤ්ඤා ස්කන්ධයට ළංවෙන්නට පුළුවන්. එසේනම් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ ගිය අපට උන්වහන්සේගේ දේශනාව, අවවාදය, මඟපෙන්වීම හැබැම අවබෝධයෙන් අනුගමනය කිරීමට පුළුවන්.

මේ දේවදූත සූත්‍රය අවසානයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ පැහැදිලි කරන සේක.

“මම මේ අනුශාසනා කරන්නේ, පැහැදිලි කරන්නේ, වෙන යම් ශාස්තෘ වරයෙක් දේශනා කළ දෙයක් නොවේ. එබඳු දෙයක් ශ්‍රවණය කොටත් නොවේ. මා විසින්ම සංසාර ගමනේ, බෝධිසත්ව අවධියේ පටන්, පාරමී ධර්ම සම්පූර්ණ කරමින්, මගේම ජීවිතයේ අත්දැකීම් වලින් ලද සැබෑ වූ ඒ ආර්ය පර්යේෂණයේ එලයයි.”

පින්වතුනේ, බලන්න, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මොන තරම් අවබෝධයෙන්ද මොන තරම් විශ්වාසයෙන්ද එය සඳහන් කරන්නේ. හරියට ගුණබර අම්මා කෙනෙක් අප්පච්චි කෙනෙක් මෙසේ කියන්න වගෙයි.

“දරුවනේ, අපේ ජීවිතයේ හැබෑ අත්දැකීම්වලින්මයි නුඹලට අපි මේ කියන්නේ. අපි නොදන්න දෙයක් නුඹලට කියන්නේ නැහැ. අපේ

ජීවිතයේ ලැබූ අත්දැකීම් අනුව, නුඹලට හොඳ නරක පෙන්වාදී, නරකින් බැහැර වෙලා, හොඳ මඟට එන්නටයි මේ ආරාධනා කරන්නේ.”

එසේනම් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදු මැණියන් වී, බුදු පියාණන් වී ඒ දේශනා කර පැහැදිලි කරන ධර්ම මාර්ගයට අපිත් ළංවෙමු. මේ මජ්ඣිම නිකායේ, උපරි පණ්ණාසකයේ සුඤ්ඤත වර්ගයට අයත් දේවදූත සූත්‍ර දේශනාවක්, සසර ගමනේ පටන් අප ලොවුකුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ බෝධිසත්ව අවධියේ ලද අත්දැකීම් හා අනතුරුව උන්වහන්සේ වතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයට මත්තෙන් ලැබූ ත්‍රිවිද්‍යා ඥාන එනම්,

1. පුබ්බේ නිවාසානුස්සති ඥානය
2. චුතුපපාත ඥානය
3. ආසවකය ඥානය

යන මේ ත්‍රිවිද්‍යා ඥාන ඔස්සේ දේශනා කරන දහමක්. පුබ්බේ නිවාසානුස්සති ඥානය හා චුතුපපාත ඥානයන් ඔස්සේ සාමාන්‍ය මිනිස් සිත ඉක්මවා ගිය ඒ දිබ්බවක්ඛු, දිබ්බසෝත ආදී ඥානයන්ගෙන් සියලු සත්ත්වයන්ගේ හා තමන් වහන්සේගේත් චුති - උපත් පිළිබඳව දුටුවා. ඒ ආශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන හිතක සාමාන්‍ය ඇස ඉක්මවා ගිය ඥානයෙකුයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දීර්ඝ වූ සසර ගමන පිළිබඳව දැක, අපට මහත් වූ කරුණාවෙන් අනුශාසනා කරන්නේ.

පින්වතුනේ, අශ්‍රැතවත් ලෝකයක් තුළ, මෙය මගෙයි, මේ මගේ අම්මා, අප්පච්චී, දුව, පුතා, ස්වාමියා, බිරිඳ, ගේදොර මේ දේවල් මගේ. මගේ හිත සතුටු වීමට නම් මේ දේවල් ලබන්න ඕන කියලා ඔබේ හිතට දැනෙයි. ඔබේ සිත රිදවන්න නොවෙයි, අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන හිතකට දැනෙන්නෙ මම සතුටු කරන්න නම් මගේ හිත ඉල්ලන දේ කොහොම හරි දෙන්න ඕන කියලයි. ඒ නිසයි සමහර ඇත්තෝ ප්‍රාණඝාතය කරන්නේ. අන් සතු දේ සොරකම් කරන්නේ. ඉඤ්ඤයන් වරදවා සතුටු කරන්න හදන්නේ. වචනය මුල් කරගෙන සතර ආකාරයෙන් වාග් දුෂ්චරිත කරන්නේ. මදයට හා ප්‍රමාදයට හේතු වූ

රහමෙර පානය කරන්නේ. පංච ශීලය මුල්කරගෙනයි මා ඔබට පස්පවු පිළිබඳව සඳහන් කළේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහමට ළංවී, අපේ හිතේ නිවීමක් ඇති කරගෙන, පස්පච්චි වලින් බැහැර ඇති කරගෙන, පස්පච්චි වලින් බැහැරවීමේ උතුම්කම හා වටිනාකමයි මේ දේවදූත සූත්‍රයෙන් පැහැදිලි කරන්නේ.

මනුෂ්‍ය ලෝකයේ මනුෂ්‍යයන්ට දකින්නට ලැබෙන දේවදූතයන් පස් දෙනෙක් ලෙස කරුණු 5 ක් පෙන්වා දී තිබෙනවා. අපේ ළඟට පැමිණ හොඳ නරක පෙන්වා දෙන දේවදූතයන් හැටියට ඒවා දකින්න යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආරාධනා කරනවා.

දිනක් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරනවා. දම් සහා මණ්ඩපයට වැඩම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ‘මහණෙනි’ යයි ආමන්ත්‍රණය කරනවා. මහණෙනි යයි ආමන්ත්‍රණය කළත් හිඤ්ඤ, හිඤ්ඤාණී, උපාසක, උපාසිකා නම් වූ සිවු පිරිසටම කරන ලද ආරාධනයකි ඒ. අද දවසේ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවත්ව වැඩසිටියේ නැති වුවත් ඒ ශ්‍රී ධර්මස්කන්ධය ලෝකයේ පවතිනවා. එනිසා ඔබට ඇසෙන සේ ධර්මය දේශනා කරන ස්වාමීන් වහන්සේ හිතනවා වගේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අද දවසේ වැඩ සිටියේ නැති වුණත්, එදා මම හිටියා නම් උන්වහන්සේ දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නේ මේ හඬිනුයි. මම මේ අසා සිටින්නේ ඒ ධර්මයයි කියන හැඟීමෙන් ඔබ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න.

‘හිඤ්ඤවේ’, මහණෙනි යයි ආමන්ත්‍රණය කළ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ දේශනා කරනවා.

‘එක් දොරක් තිබෙන ගෙවල් දෙකක් මැදට වී පුරුෂයෙක් බලාගෙන සිටිනවා. මැනවින් ඇස් ඇති පුරුෂයෙකුට මේ ගෙවල් වලට ඇතුළුවන අයත්, ඒවගේම මේ ගෙවල්වල හැසිරෙන අයත්, ඉන් අනතුරුව පිටවී යන අයත් මනාව දකින්නට පුළුවනි. පින්වතුනේ, නිදසුන් වලින් මේ දේශනා කිරීමට සුදානම් වන්නේ චුති හා උපත් පිළිබඳ කතාව කියන්නටයි. ඒ නිසයි ගෙවල් දෙකක් ගැන කියන්නේ.

ප්‍රාණසාකය, සොරකම නොකරති. ඉන්ද්‍රියයන් වරදවා සතුටු නොකරති. මුසාවාද, පිසුණාවාවා, එරුණ වාවා, සම්ඵප්‍රලාප ආදී වචනයෙන් වැරදි නොකරති. එමෙන්ම අභිජ්ඣා නම් වූ විෂම ලෝභයෙන් ද ව්‍යාපාද නම් වූ කරභවෙන්ද මිච්ඡාදිට්ඨියෙන් ද බැහැර වෙති. ඔවුහු සම්මා දිට්ඨියෙන් යුතුව සමාසක් දෘෂ්ටියෙන් යුතුව ක්‍රියා කරති. ආර්යන් වහන්සේලාට උපවාද නොකරති.

මේ අය කය විසිරී ගිය පසු සැප ගෙන දෙන සුගතියක, සදිව්‍ය ලෝකයේ තැනක බොහෝම ශෝභමානව උපත ලබන්න පුළුවන්. මනුෂ්‍ය ලෝකයේ වුවත් ශෝභමානවත් වූ මනුෂ්‍යයෙක් ලෙස උපදින්නට පුළුවන්. දැන් ඔබට සුවර්තවත් මගක සැබෑ ස්වභාවය පැහැදිලියි නේද?

දුෂ්චරිතවත් ජීවිතයක් ගත කළොත්, එමෙන්ම ආර්යන්ට උපවාද කළොත්, තිදොරින් මිච්ඡාදිට්ඨි කර්මාන්තයන්හි යෙදුනොත් කය බිදී විසිරී ගිය පසු බොහෝම දුක් ලැබෙන නිරයේ උපදින්නට සිදුවෙනවා. එය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ දේවදූත සූත්‍රයේ සඳහන් කරනවා.

පළමුවෙන්ම නිරයෙහි,
ඊළඟට තිරිසන් ලෝකයේ
ප්‍රේත ලෝකයේ
අසුර නිකායේ

යන සතර අපායේ උපත ලබන්නේ දුෂ්චරිත ජීවිත ගත කළ අය බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා.

එමෙන්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සඳහන් කරන මේ කොටසත් වැදගත්. යමෙක් ත්‍රිවිධ දුෂ්චරිතයන්හි හා මිච්ඡා දිට්ඨියේ හා ආර්ය උපවාදයෙහි යෙදී, මරණින් පසු නිරයට ගිය විට යමපල්ලන් විසින් මේ අයව පිළිගන්නවා. ඒ ගෞරව ආදරයෙන් නොවෙයි. දුගතියට වැටුණු මහා පාපකාරී පුද්ගලයෙක්, පව්වල විපාක විදින්න ආ අයෙක් ලෙසයි. ඉන්පසු යම රජ්ජරුවන් වෙත කැඳවාගෙන ගොස් ඔහු ඉදිරියේ

තබනවා. යම රජු ඉදිරියේ තැබුවාට පසු යම රජ්ජරුවන් විසින් 'නරය' කියා ආමන්ත්‍රණය කර (නර ලෝකය - මනුෂ්‍ය ලෝකයේ සිට දුෂ්චරිත සිදු කර පැමිණි නිසා) ප්‍රශ්න ඇසීම ආරම්භ කරනවා.

'නුඹ දුෂ්චරිත සිද්ධ කළ නිසා දැන් මෙතනට ඇවිත් තිබෙනවා. ඒ දුෂ්චරිතයන් ලෙස සිදු කොට තිබෙන්නේ මොනවාද?'

- ★ මව කෙරෙහි වරදවා හැසිරීම.
- ★ පියා කෙරෙහි වරදවා හැසිරීම. එනම්,
ඔවුන් හොඳින් රැකබලා නොගැනීම.
ඔවුන්ට උපස්ථාන නොකොට සිති රිදවීම.
- ★ මහණුන් කෙරේ වරදවා හැසිරීම, එනම් නිසි ලෙස ගරු කිරීම හෝ උපස්ථාන නොකිරීම.
- ★ බිණාශ්‍රව මහණ බමුණන් කෙරෙහි වරදවා හැසිරීම, එනම් ගරු සත්කාර නොකිරීම, බුහුමන් නොකිරීම, නින්දා අපහාස කිරීම.
- ★ කුල දෙටුවන් හෙවත් වැඩිහිටියන් කෙරේ ගරු නොකිරීම.

1. 'මනුෂ්‍ය ලෝකයේදී තුන් දොරින් පවුකම් කරන විට නුඹ පළමුවැනි දේවදූතයා දුටුවේ නැද්දැයි' යම රජ්ජරුවන් අසනවා.

'නෑ ස්වාමීනි, මම දුටුවේ නැහැ, දන්නේ නැහැ.'

'ඇයි? පුංචි දරුවෙක් ඉපදිලා මළ මුත්‍රා මතම වැතිරිලා, තමාට තමාගේ කටයුතු කරගැනීමට බැරිව සිටිනවා නුඹ දෑකලා නැද්ද?'

'මම දෑකලා තිබෙනවා ස්වාමීනි.'

'එසේ දුටුවා නම් මමත් ඒවගේ ඉපදීම (ජාති) ස්වභාව කොට ඇති කෙනෙක්, මම ඉන් වෙනස් වී නැහැ යයි සිතුවේ නැත්තේ ඇයි? මම කයින්, වචනයෙන්, මනසින් පින් කෙරෙමිසි, නුවණ ඇති මහළු වූ නුඹට නොසිතුවද?' යනුවෙන් යම රජු අසයි.

‘ස්වාමීනි නොහැකිවීමි. පමාවීමි යනුවෙන් හෙතෙම පිළිතුරු දෙයි.’

පින්වතුනේ, තමන්ගේ කටයුතු තමන්ට කරගන්නට බැරි, මුණින් හැරුණ විට අනෙක් පැත්තට හැරෙන්නට බැරි කාලය ගැන සිතන්න. පළමුවෙනි දේවදූතයා දුටුවේ නැද්ද කියා අසන්නේ ඒ ළදරු ජීවිත ගැනයි.

‘ඔබ ළදරුවෙක් දුටුවා නම් මමත් මේ ස්වභාවයට පත්වෙනවා. ඒ ස්වභාවය ඉක්මවා ගොස් නැතැයි සිතා කලාණ වූ පින්ක යෙදුනේ නැත්තේ ඇයි? සුවර්තවත් මාර්ගයට පත්වූයේ නැත්තේ ඇයි? සිත සුවපත් කරගෙන සුවර්තයට නාවේ ඇයි? වචනයෙන් සිදුවන වැරදි වලින් වෙන්වී වචනයෙන් සුවර්තවත් මඟට නාවේ ඇයි? කයෙන් සුවර්තවත් මඟට නාවෙන් ඇයි? නුඹ සිදු කළේ පාප ධර්මයයි.’

ළාමක, පාපී අකුසල ධර්ම සිදු කළ නිසා එහි විපාකය ගෙවන්නටයි දැන් නුඹ මෙහි පැමිණ සිටින්නේ. නුඹට දැන් විපාකයට මුහුණ දීමට සිදුවෙනවා. මෙය නුඹගේ අම්මා කළ දෙයක් නොවෙයි. තාත්තා කළ දෙයක් නොවෙයි. සොහොයුරා හෝ සොහොයුරිය කළ දෙයක් නොවෙයි. ඤාතීන් හෝ වෙනත් ලේ නෑයන් කළ දෙයක් නොවෙයි. හිත මිත්‍රයන්, මහණුන්, දෙවියන් කළ දෙයක් නොවෙයි. නුඹ විසින්ම කරන ලද කර්මවල විපාකයි. එහි විපාකය නුඹටම විදින්නට සිදුවෙනවා.’ යයි යම රජ්ජුරුවන් සඳහන් කරනවා.

පින්වතුනේ, ඔබේ ජීවිතවල කොතරම් මේ පළමු දේවදූතයා දැකගන්නට ලැබී තිබෙනවද? අපත් ඒ පළමු දේවදූත ස්වභාවයේ සිටියා. ඒ පුංචි සන්ධිය ඔබටත් මටත් මතක නැති වුවත් අපේ ඇස් දෙකෙන් ඒ ස්වභාවයන් කොපමණ දැක තිබෙනවද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේවදූත සූත්‍රයෙන් ඒ ධර්ම කොටස පැහැදිලි කරනවා. මේ දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනෙ අපි කොතරම් ඒ අයුරින් කාලය ගත කරන්නට ඇතිද? සූත්‍ර දේශනාවෙ පැහැදිලි නොකළත් එහි සඳහන් කරන්නේ මනුෂ්‍යයෙක් පිළිබඳවයි. මේ දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනෙ තිරිසන් සතෙක්

ලෙස උත්පත්තිය ලැබුවොත් පැටියෙක් ලෙස හෝ පනු ගලක එසේ නැත්නම් නයෙක්, පොළඟෙක් ලෙස දරණුව ගසාගෙන සිටිනවා.

ප්‍රේත විෂයක ඉපදිලා තිබුණොත් ප්‍රේත දරුවකු ලෙසයි.

මනුෂ්‍යයකුගේ පුංචි සන්ධිය උපමා කොටගෙන දුක් විඳින ස්වභාවය තේරුම් කිරීමටයි මේ උත්සාහ කරන්නේ. සසර ගමන අපට මේ අනුව ගලප ගලපා දකින්නට පුළුවනි.

පළමු දේවදූතයා දුටු පසුවත්, මම ඉපදුනාමත් මේ අයුරින් දුක් විඳීමට සිදුවනවා. එනිසා පින්කට යොමු වෙන්න ඕන කියා සිතන්නේ නැතිව දුශ්චරිතයන්හි හැසිරී මෙහි පැමිණීම මවගේ හෝ පියාගේ, සොහොයුරාගේ හෝ සොහොයුරියගේ, ඥාතීන්ගේ, හිතවතුන්ගේ, මහණුන්ගේ, දෙවියන්ගේ වරදක් නොවෙයි. තමා වැරදි සිදුකොට අවසානයේදී නුඹලා තමයි මේ දේ කළේ යයි දෙමව්පිය ආදීන්ට දොස් කියන්නේ කෙසේද? තම තමා විසින්ම ධර්මය දකින්නට යයි දේශනා කළේ මෙන්න මේ නිසාමයි.

2. ‘මිළඟට දෙවන දේවදූතයා පිළිබඳව සඳහන් කරනවා. යම රජ්ජුරුවෝ ප්‍රශ්න කරනවා.

‘නුඹ දෙවන දේවදූතයා දැක තිබේද?’

‘ස්වාමීනි, නුදුටිමි.’

‘එසේනම් නුඹ දැක තිබෙනවද අවුරුදු අසූවක්, අනූවක්, සියයක් පමණ වයසට ගිය කෙනෙක්. ගොනකුගේ හිසක් වගේ කොන්ද නැවී, බිඳුනු සිරුරක් ඇති, සැරයටියක් ඇතිව, වෙවුළුමින් යන, ගිලන් වූ යොවුන් බව ඇති, දත් වැටී, හම රැළි වැටී, කෙස් වැටී, (බණ්ඩදන්තං, පලිත කේසං, විලුනං, බලිත සිරං) රැළි වැටුණු, තල කැලලේ ඇති, සිරුරු ඇති කාන්තාවක් හෝ පිරිමියෙක් දැක තිබෙනවද?’

‘ස්වාමීනි, දිටිමි.’

‘එසේනම් ඒ දෙවන දූතයායි ඔබ දැක තිබෙන්නේ. ඒ දේවදූතයා දැකලාවත් නුඹට සිතුවේ නැද්ද මමත් මහලු වෙනවා, මේ ස්වභාවයට පත්වෙනවා කියායි. එබැවින් මම කයින්, වචනයෙන්, මනසින් කුසල් කරමිනි කියායි. එම අදහස අපට මෙසේ ගලපා ගත හැකිය. යම් දවසක දත් හැලී, හම රැළි වැටී, කෙස් සුදුවී සැරයටියක් ගෙන වේදනාවෙන් යුතුව ඇවිදින්නට වේ යයි සිතුවේ නැද්ද? එසවූ පාදය බිමින් තබන විට සුසුම් හඬ නැගෙනවා. තැබූ පාදය උඩට ගන්නා විට සුසුම් හඬ නැගෙනවා. පාදය තබන තැන නොතැබී දෙපැත්තට විසිවී යනවා. මේවා දකින විට ඒ දෙවන දේවදූතයා ලෙස හිතුවේ නැද්ද?’ අර පුද්ගලයා පිළිතුරු දෙන්නේ, ‘ස්වාමීනි නොහැකිවීම, පමාවීම යනුවෙනි.’

‘ජරා ධම්මොම්භි ජරං අනතීතොම්භි
අභිණ්ණං පච්චවෙකඛිතබ්බං ඉප්පියා වා පුරිසෙනවා
ගහට්ඨෙන වා පබ්බජ්ඣෙන වා’

යාන සුත්‍ර දේශනාවේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ දහම් කොටස, දේවදූත සුත්‍රයේ මේ ධර්ම කොට්ඨාශය සමඟ සිහිපත් කරන්න පුළුවන්.

‘මම දිරාගෙනයාම උරුමකොට ඇත්තෙක් වෙමි. දිරාගෙන යාම නොඉක්මවා සිටින්නෙමි’යි ස්ත්‍රියක් විසින් හෝ පුරුෂයකු විසින් හෝ ගිහි පැවිදි හැම කෙනෙකු විසින්ම නිතර සිහිපත් කළ යුතුයි. නිතර සිහිපත් කළ යුතු කරුණු 5 න් දෙවන කරුණයි මේ සඳහන් කළේ.

“මහළු අය දැක මමත් මේ ජරා ස්වභාවයට පත්වෙනවා කියා සිතන්නේ නැතිව නුඹ ප්‍රමාදව කයින්, වචසින්, මනසින් කුසල් නොකෙළෙහිය” අපි ගලපා ගනිමු. “පුඤ්ඤභාගියා පිනකට යොමුවෙන්න, පින් ඇති ජීවිතයක් ගත කරන්න නුඹට හිතුවේ නැද්ද? නුඹ සිතීන්, කයෙන්, වචනයෙන් වැරදි කළා.” මිච්ඡා දෘෂ්ටියට හසුවී මිච්ඡා දෘෂ්ටි ක්‍රියා සිදු කරලයි එහි විපාක විදින්න දැන් මෙහි ඇවිත් සිටින්නේ. ප්‍රමාද වූවෙකුට යම් දඬුවමක් දෙන්නේද එසේ කරන්නාහ යනුවෙනි.

මෙයට හේතුව නුඹගේ මව හෝ පියා නොවෙයි. සොහොයුරා හෝ සොහොයුරිය නොවෙයි. ලේ ඤාතීන් හෝ හිත මිත්‍රයින් නොවෙයි. ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් නොවෙයි. දෙවියන් විසින් නොවෙයි. නුඹ විසින්ම කරන ලද අකුසලයේ විපාකයයි නුඹ මේ විදින්නේ.” එය දැන් ඔබටත් පැහැදිලියි නේද?

යම් විටෙක යම් කෙනෙකුට සිතෙන්නට පුළුවනි ඒ අයයි මාව නරක් කළේ. මට හොඳ මාර්ගයේ යන්නට නොදී මේ වැරදි මාර්ගයට ඇදලා දුම්මේ ඒ අයයි. නෑ නෑ එය වැරදියි. හොඳ - නරක ජීවිතයේ යථා ස්වභාවය ගැන අවබෝධයක් ටිකක්වත් ඇති කරගන්නවානම් එහෙම වෙන්නට බැහැ. ජීවිතයේ ඕනෑතරම් දකින්නට තිබෙන කරුණුයි මේ දේවදූතයන් ලෙසින් දැක්වූයේ.

මමත් ඉපදුණම ඒ ආකාරයට දුක් විදින්න සිදුවෙනවා. එහෙම සිතා පළමු දේවදූතයා දැක පිනට ලං වෙන්න ජීවිතයට කුසලය ලං කර ගන්නයි සඳහන් කළේ. දෙවන දේවදූතයා ලෙස මහළුකම ගැන සිතා පිනට ලංවෙන්නයි මතක් කළේ. තරුණ දුවේ, පුතේ ඔබත් මෙය කියවනවා නම්, ලෙඩ දුක් ඔස්සේ මමත් මේ වගේ දිරාගෙන යනවා කියලා දකින්නට පුළුවනි නම්, එසේ දැක කුසලයට ලං වෙන්නටයි මේ ආරාධනා කරන්නේ.

3. මිලඟට තුන්වන දේවදූතයා ගැන යම රජ්ජුරුවන් සඳහන් කරනවා,

‘නුඹ තුන්වෙනි දේවදූතයා දැක තිබෙනවද?’
‘නෑ ස්වාමීනි, මම දැකලා නැහැ.’

‘එසේනම් නුඹ, ව්‍යාධියකට හසුවී, අපවිත්‍ර දෑ මත වැතිරී, සුසුම්ලමින්, තමන්ගේ කටයුතු තමාටම කරගැනීමට බැරිව සිටින අනුන් විසින් කටයුතු කරනු ලබන, කාන්තාවක් හෝ පිරිමියෙක් දැක තිබෙනවාද?’

‘ඔව්, මම දකලා තිබෙනවා.’

පින්චතුරේ,

මුලින්ම සඳහන් කළ පරිදිම යාන සූත්‍රයේ එන,

‘ව්‍යාධි ධම්මොම්භි ව්‍යාධිං අනනිතොති අභිණ්ණං පච්චවෙකිතබ්බං ඉඤ්චියවා පුරිසෙනවා ගහට්ඨෙන වා පබ්බජ්ඣෙන වා’

මම ව්‍යාධිය - ලෙඩ දුක් උරුමකොට ඇත්තෙක් වෙමි. ව්‍යාධිය ඉක්මවා නොයන්නෙමිසි ස්ත්‍රියක් වුවත් පුරුෂයෙකු වුවත් ගිහි වුවත් පැවිදි වුවත් මෙනෙහි කළ යුතුයි.

එසේනම් අපි මේ තුන්වන දේවදූතයා කොතරම් දක තිබෙනවාද? හිසේ රුදාවක්, කණේ රුදාවක්, කුසේ රුදාවක්, දතේ රුදාවක් පිළිබඳව අත්දැකීමක් නොලැබූ අයෙක් ළමයින් අතරින් පවා සොයා ගැනීමට පුළුවන් කමක් තිබෙනවාද? ලෝකය පුරාම මෙන්ම අපේ රටේත් රෝහල්වල පටන් මනුෂ්‍යයන් දුක් විඳින්නේ, කපනවා, කොටනවා, පුච්චනවා වගේ දූතෙත වේදනාව විඳ දරාගන්නට බැහැ කියා කැගසා අඬන්නේ ඇයි? උපන්දා සිටම, නැතහොත් පිපිගෙන එන මල් කැකුළක් වැනි තරුණ කාලෙම, විවාහ ජීවිතයට පත් වූ අළුතම, මහළු වයසට පත් වූ පසු, මොනතරම් අය ලෙඩදුක් වලට පත්වෙනවාද? එවැනි වෙලාවක ජීවිතය ගැන ගැඹුරින් දකින්නට පුළුවන් නම් කොතරම් භාග්‍යයක්ද? සැමවිටම තමා ලෙඩදුක් උරුමකොට ඇත්තෙක් බව සිතිය යුතුයි.

යම රජ්ජුරුවන් ප්‍රශ්න කරනවා, ‘ලෙඩ වූ අය දකලාවත් පිනක් කර ගන්න සිතුවේ නැද්ද? මමද ලෙඩවීම උරුමකොට වෙමි. ලෙඩවීම නොඉක්මවා සිටිමි. මේ නිසා සිතීන්, කයින්, මනසින් පින්දහම් කරමි. ඇයි මේ තුන්දොරින්ම නපුරු වැඩ කළේ? එසේ නම් තමාට මේ විපාක විඳින්නට ඕන. මුලින් සඳහන් කළ අයුරු අම්මා, තාත්තා ආදී

කෙනෙක් කළ දෙයක් නොව තමා කළ දෙයක් හෙයින් තමාම විපාක විඳිය යුතුයි.

4. ඊළඟට හතරවෙනි දේවදූතයා දක තිබෙනවාදැයි යම රජ්ජුරුවන් ප්‍රශ්න කරනවා.

‘නුදුට්ඨි, ස්වාමීනි.’

‘එසේ නම් මිනිසුන් කෙරේ අපරාධකාරීව හැසුරුණු එනම්, ප්‍රාණ ඝාතය, සොරකම, ඉන්ද්‍රියයන් වරදවා සතුටු කිරීම ආදී වශයෙන් පස් පවු දස අකුසල් කළ විට ලැබෙන දඬුවම් දුක තිබෙනවාද? එදා රජ කාලේ නම් දෙතිස් වධයන්ම එනම් කස පහරදීම, වේවැල් පහරදීම, යකඩ ආයුධ වලින් පහරදීම, අත් පා කැපීම, කන්, නාසය කැපීම, හිසින් හෝ දෙපයින් සිටුවා පහරදීම, උල උඩ සිටවීම, අත් පා ගස් දෙකක බැඳ ගස් දෙක ලිහා දමා ශරීරය ඉරීමට සැලැස්වීම ආදී කිව නොහැකි තරම් වධ බන්ධනයන් මහා පිරිස් ඉදිරියේ, දුශ්චරිතවල යෙදුණ අයට දෙනවා.

මේ හතරවෙනි දූතයා නුඹ දකලා නැද්ද? ‘දිට්ඨි, ස්වාමීනි’ ඔහු පිළිතුරු දෙයි. දුශ්චරිතවල හැසිරුනොත් මෙලොව පරලොව දෙකේදීම විපාක විඳින්නට සිදුවන බව සිතුවේ නැද්ද? වධ වේදනාවන්ට ලක් වූ අය දුක පිනකට ළංවෙන්නට, කයින්, වචසින්, මනසින් සුවරිත මාර්ග යට ළංවෙන්න ඕනෑ යයි නුඹට සිතුවේ නැද්ද? එසේ සිතන්නේ නැතිව පවුකම් සිදු කොට අපායට පැමිණි නිසා නුඹ දුන් විපාකයට මුහුණ දිය යුතුයි. අම්මා, තාත්තා ආදී වශයෙන් වෙනත් කෙනෙකු විසින් නොව තමා විසින්ම කළ දුශ්චරිතයන් නිසා තමාම විපාක විඳිය යුතුයි.’

5. මීළඟට පස්වෙනි දේවදූතයා, පින්චතුරේ, පස්වෙනි දේවදූතයා ලෙස සඳහන් කරන්නේ මරණයට පත්ව දින දෙක තුනක් යනවිට ඉදිමී නිල්වන් වුණු සැරව ඇති මළ සිරුරක්. ඒ පස්වෙනි දේවදූතයා දුටුවා දැයි යම රජ්ජුරුවන් විමසනවා. ‘දිට්ඨි ස්වාමීනි’යි හෙතෙම කියයි.

එදානම් මල සිරුරු සුසාන භූමියට ගෙන ගොස් දමනවා. ඒනිසා හැම කෙනෙකුටම මෙබඳු මලසිරුරු දකින්නට පුළුවන්. ඒ ස්වභාවය අද නිතර දකින්නට බැරි වුණත් මියැදුණු කෙනෙක් දකිනවිට,

‘මරණ ධම්මෝමිහි මරණං අනතී තෝති අහිණ්ණං පච්චවෙකිතබ්බං’

‘මම මරණය උරුමකොට ඇත්තෙක් වෙමි. මරණ ධර්මය නොඉක්මවා සිටින්නෙමි’ යයි සිතන්න.

ළමා වයසේ, තරුණ වයසේ, විවාහයට සුදානම් වන විට, විශ්ව විද්‍යාලයට යාම විභාගය සමත් වී තිබෙන විට, වෛද්‍ය විද්‍යාලයට තේරී ලිපියක් ලැබී තිබෙන විට, පුංචි දරුවෙක් ලැබුණා විතරයි, යම්තම් රැකියාවක් ලැබුණා විතරයි, ගේ දොර හදාගත්ත ඒත් පදිංචි වෙන්න වුණේ නැහැ. මේ අයුරින් ජීවිතයට ගලපා බලන්න. ඒ හැම අවස්ථාවකම මියැදුණු අය බොහොමයි.

එසේනම් හිතෙන්නේ නැද්ද මගේ ජීවිතයේ ඇති අයිතිය කුමක්ද කියා? හුස්ම ඉහලට ගෙන පහත හෙළන්නට පෙර, පහළට හෙළලා උඩට ගන්නට පෙර මගේ ජීවිතය නැතිවෙන්නට පුළුවන්. කපා හෙළන ලද මහා තල්ගසක්, කෙසෙල් කඳක් වගෙයි. මොනතරම් කවලා, පොවලා, නාවලා, පිරිසිදු කරලා කණ්ණාඩිය ළඟ හැඩ බැලුවත් ජීවිතයේ සැබෑ අයිතිය කුමක්ද? මම මොනයි වෙලාවක හෝ මැරෙනවා. ඒක අඤ්ඤාකයි. ඒවගේම අනිමිත්තයි. මරණය සිදුවන වෙලාව කුමක්ද? කවදාද? මොන ආකාරයටද කියා දැනගැනීමට බැහැ. නමුත් මම ස්ථිරවම මැරෙන බව දන්නවා.

යමරජු මෙසේ ප්‍රශ්න කරයි. මේ පස්වෙනි දේවදූතයා දැකලාවත් නුඹට හිතුවන නැත්තෙ ඇයි සිතෙන් හොඳ සිතුවිලි ඇති කරගන්න? නුඹට හිතුවන නැත්තෙ ඇයි වචනයෙන් හොඳ දේවල් කතා කරන්න. නුඹට හිතුවන නැත්තෙ ඇයි හොඳ ක්‍රියාවන් සිද්ධ කරන්න. ඒවගේම නුඹට හිතුවන නැත්තෙ ඇයි සමාස් දෘෂ්ටියේ කටයුතු කරන්න.

සමාජයේ මෙවැනි වදන් ඇසෙනවානේ. එයා මහ නපුරු මනුෂ්‍යයෙක්. හිතන්නේ මැරෙන්නේ නැහැ වගෙයි. කලා කරන්නෙත්, හැසිරෙන්නෙත් ඒ වගේමයි. අනුන්ට මොනවා වුනත් කමක් නෑ කියලයි හිතන්නේ. අනුන්ගේ දේවල් පවා උදුරාගෙන, අම්මා අප්පච්චිත් අමතක කර ජීවත්වන මහ නපුරු මනුෂ්‍යයෙක්. එයා මේ ලෝකයටත් පාපයක්. මේ මහපොළොවට බරක්. මනුෂ්‍ය ජීවිතය අත් හැරුණු පසු අපායේ උත්පත්තියක් ලබන්නයි ඒ වගේ අයට වෙන්නේ කියලා දන්නේ නැද්ද? මෙසේ කියනවා ඔබට ඇසී ඇති තේද? එනිසා ඔබ ධර්ම මාර්ග යට ලංවෙන්න. පස්වෙනි දේවදූතයා වන මලසිරුරක් ඔස්සේ ජීවිතය ගැඹුරින්, විදර්ශනාවෙන් දකින්න.

දුශ්චරිතයේ යෙදී නිරයේ වැටුණු පසු විපාකය ගෙවන්නට සුදානම් විය යුතුයි. පළමුවෙන්ම පඤ්ච විධ කරදරයක් (බන්ධනයක්, විපාකයක්) දෙනවා. එනම් ගිනියම් වූ යකඩ උලක් ගෙන අත් දෙකට, දෙපයට හා පපුවට අනිනවා. මේ ලෙස කෙට්ටියෙන්ද, වැයෙන්ද සයිති ගිනිගත් පොලොවෙහි ඇවිදුවති. ගිනි අඟුරු ගොඩට නංවත්, බස්වත්. ඊළඟට ලොහොකුඹු නිරයට යවයි. ගිනිගෙන දිලෙන, ඇවිලෙන, එහි පෙළ බදු කොට පැසෙන, උඩට එයි, යටට යයි. හරහට යයි. පච්ච අවසන් නොවන තෙක් කළුරිය නොකෙරේ. ඒ වේදනාව - වධය දුන් පසු පළමුව යවන්නේ ලෝකුඹු නිරයටයි. අම්මාට, තාත්තාට අගෞරව කළ, නොසැලකු අයට, සිල්වත් පැවිදි උතුමන්ට දොස් කියූ අයට, මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය ගෙන දුශ්චරිතයේ යෙදුණු අයට ලෝකුඹු නිරයේ ගිනියම් වෙවී, ගිනි මත ඇවිදිමින්, ගිනිදූල් වලින් පිළිස්සෙමින් අප්‍රමාණ දුක් විදින්න සිදුවෙනවා. මේ පුද්ගලයා කළ පච්ච අවසන් නොවුනාක් කළුරිය කරන්නේ නැහැ. මෙම දේවදූත සූත්‍රයේ සඳහන් වන ආකාරයට ලෝකුඹු නිරයේ දුක් විද ඊළඟට මහා නිරයට පත්වෙනවා.

**වතුක්කණ්ණෝ වතුද්වාරෝ
විහත්තො භාගසො මිතො
අයෝපකාරපරියන්තෝ
අයසා පටිකුජ්ජිතො**

“සතර කොන්ය, සතර දොරටුය. කොටස්වලට බෙදන ලදය. යකඩ පවුරින් වට කරන ලදය. යකඩ දැලින් වසන ලදය.”

තස්ස අයෝමයා භූමි
ජලිතා තේජසා යුතා
සමන්තා යෝජන සතං
ඵරිඤා තිට්ඨති සබ්බදා

“ඒ මහා නිරයේ අයෝමය භූමිය ඇවිළගත් ගිනිදැලින් යුක්තය. සැමදා හාත්පසින්ම යොදුන් සියක් තැන් පැතිරී පවතී.”

මහා නිරයේ හය පැත්තකින් ගිනිදැල් එනවා. ගින්දර උතුරෙන් දැල්වෙන විට දකුණටත් වැදෙනවා. දකුණෙන් පත්තුවෙන විට උතුරට වැදෙනවා. මේ අයුරින් බටහිරින් නැගෙනහිරට, නැගෙනහිරින් බටහිරට, උඩින් යටට, යටින් උඩට හැම පැත්තකින්ම ගිනිදැල් එනවා. යන යන දිසාවේදී පිළිස්සෙනවා. ගින්දරවලින් නහර පිවිච්ඟෙන යනවා. සැමයෙකුට දරාගැනීමට බැරි කරම් වේදනාවක් ලැබෙනබව සඳහන් වෙනවා.

මෙසේ දීර්ඝ කාලයක් දුක් විඳි විඳි සිටින විට පෙරදිග දොර ඇරෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ දොර ඇරෙනවිට දුක්විඳින මේ නිරිසත්වයෝ දුක් විඳිගෙනම ඒ දොර ළඟට දුවනවා. එසේ දුවද්දී දූවෙයි. සමද දූවෙයි. මස්ද දූවෙයි. ඇට ද දුම් දමයි. නගන ලදුයේ එබඳුම වෙයි. එවිටම ඒ දොර වැහෙනවා. පින්වතුනේ මොනතරම් දුකක්දැයි සිතා බලන්න. මේ සත්ත්වයා මෙපමණ දුක් වලට භාජන වුවත් මියැදෙන්නේ නැහැ. හේතුව, අර අකුසල් වල කර්ම විපාකය විදිය යුතු නිසයි.

සමහර විට ඔබත් කියලා ඇති “ඇයි මම මේ විඳව විඳව ඉන්නේ. මේක නම් කර්ම දෝෂයක් වෙන්න ඇති. එනිසයි මේ ඇස් දෙක පියවෙන්න නැතිව විඳවන්න සිදුවෙලා තියෙන්නේ” කියා. ඔය කියන්නේ ඒ අදහසමයි. මේලෙස, නැවත දීර්ඝ කාලයකින් බටහිර දොරටුවද විවෘත වෙයි. පෙරසේම සිදුවෙයි. මේ ලෙස උතුරු, දකුණු

දොරටු විවෘත වූයේද පෙරසේමයි. දීර්ඝ කාලයකින් පසුව පූර්ව දොරටුව විවෘත වෙයි. සීඝ්‍රයෙන් දුවන ඔහු සිවිය, සම, මස්, නහර දූවෙයි. ඇට දුම් දමයි. හෙතෙම එම දොරින් නික්මෙයි.

පින්වතුනේ, මහා නිරයේ දුක් විඳීමෙන් අනතුරුව යන්නේ ශරීරවලින් බැහැර කරන අපවිත්‍ර දෑ සහිත ‘ගුඵ නිරයටයි’ ඒ නිරයේදී එහි සිටින විශාල දිගැටි පණුවන් ඇගේ වදිනවිට ඉදිකටුවලින් අනින්නා වගේ විශාල වූ වේදනාවක් දැනෙනවා යයි සඳහන් කර තිබෙනවා. එම පණුවෝ සිවිය, සම, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිඳුළු සිඳි කති.

මිළඟට උණු අළු නිරයේ වැටී පිවිච් පිවිච් අධික දුක් වේදනා විඳින්නට සිදුවෙනවා. ඊළඟට කුක්කුල නිරය. ඊට සමගාමීව ඉඹුල් වනය. එය යොදුන් සියයක් පමණ උස සොළොස් අගුල් පමණ දිග කටු ඇති ගිනි දැල් සහිත නිරයක්. එහි ඇති ඉඹුල් ගස්වලට නගිමින්, බසිමින් එහි ඇති කටු ඇනෙමින් අප්‍රමාණ වූ දුක් විඳින්නට සිදුවෙනවා යයි සඳහන් වෙනවා.

ඊළඟට අසිපත්‍ර වනය. මේ වනයේ තිබෙන ගස්වල කොළ කඩුවගේ මුවහත්. ඒ කොළ වැටෙන විට අත් කැපිලා යනවා. පාද කැපිලා යනවා. හිස කැපිලා යනවා. පාද කැපිලා යනවා. කනද නැහැයද සිඳෙයි. තීව්‍ර ලෙස දුක් විඳී. පාපය නොගෙවෙන තාක් කළුරිය නොකරයි. ඊළඟට චේතරණී නමින් හඳුන්වන බාරෝදක නම් නදියේ එනම්, තඹ ලෝහ නදියයි. ගිලි ගිලි උඩට එමින් නැවතත් ගිලෙමින් මේ අයුරින් අප්‍රමාණ දුක් විඳින්නට සිදු වෙනවා. යම්තාක් ඒ පාපකර්මය නොගෙ වේද ඒතාක් කළුරිය නොකරයි.

නැවතත් සඳහන් කළොත්,
ලෝකුඹු නිරය
මහා නිරය
ගුඵ නිරය
උණු අළු නිරය
කුක්කුල නිරය

හිඹුල් වනය
අසි පත්‍ර වනය
වේනරණි නම් බාරෝදක නදිය

මේ නිරයන්හි මොහු බොහෝ කාලයක් දුක් විඳි පසු යමපල්ලන් බිලියෙන් මුදා බිමෙහි තබා, එම්බා පුරුෂය කුමක් කැමතිදැයි අසයි. ස්වාමිනි, බඩගිනියි කියයි. යමපල්ලා ගිනිගත් දූවෙන කඩුවෙන් කට ඇර ගිනියම් වූ යකඩ ගුලි කටේ ඔබනවා. කටත් උගුරත් තොලුත් උදරයද අතුණුද අතුණු බහන්ද දවාගෙන අධෝ භාගයෙන් නික්මෙයි. කටුක දුක් විඳී. පාපය ගෙවෙන තාක් කළුරිය නොකෙරේ.

මිලගට කුමක් කැමතිදැයි නැවත අසනවා. පිපාසිතයි කියනවා. එවිට ගිනිගත් යකඩුවෙන් කට ඇර ගිනිගෙන දිලෙන ලෝදිය කටට හලනවා. තොල්ද, මුවද, උගුරද, ළයද, අතුණුද, අතුණු බහන්ද, දවාගෙන අධෝ භාගයෙන් නික්මෙයි. මෙලෙස කටුක වේදනා විඳිනවා. යම්තාක් ඒ පාප කර්මය නොගෙවේද ඒතාක් කළුරිය නොකරයි. යමපල්ලෝ නැවතත් ඔහු මහා නිරයටම දමත්.

පින්වතුනේ, මේ අප්‍රමාණ වූ කෙළවරක් නැති මේ දුක් විඳින්නේ සිත, කය, වචනය නපුරට යොමු කර මිථ්‍යා දෘෂ්ටියට හසුවී දුශ්චරිත ක්‍රියාවන්හි යෙදුණු නිසයි යනුවෙන් දේවදූත සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා.

අවසානයේදී යම රජකුමාම සඳහන් කරනවා 'දැන් සත්ත්වයෝ කොපමණ දුක් විඳිනවද? මම නම් කැමතියි මනුෂ්‍ය ලෝකයේ උපදින්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ඉපදෙන බුද්ධොත්පාද කාලයක ඉපදී, උන්වහන්සේගෙන් ධර්ම ශ්‍රවණය කර ධර්මාවබෝධය ලබන්නට හැකිනම් ඉතා මැනවයි.'

සත්ත්වයන්ට දඬුවම් දුන් යම රජ්ජුරුවන්ම කියනවා බුද්ධොත්පාද කාලයක මිනිස් ලොව උපත ලබා, ධර්ම ශ්‍රවණය කර, දහමෙන් සැනසෙන්න නිවන් දකින්නට කැමතියි කියා. එහෙත් මේ මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ඉපදීමට ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට අවස්ථාව

තිබයදීත් බොහෝ අය ධර්මයෙන් බැහැරවී දුශ්චරිතයේ යෙදී පවුකම් කොට නිරයේ ඉපිද දුක්විඳිනවා.

මේ බුද්ධොත්පාද කාලයේ මනුෂ්‍යයන්ව උපත ලැබූ අපත් ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් ධර්මයට ළංවෙමු.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, අන් ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකුගේ සමීපයෙහි අසා දේශනා නොකරමි. මා විසින්ම දන්නා ලද, දක්නා ලද, ප්‍රකට කොට දක්නා ලද ද මම එයම දෙසමි. ඒනිසා මේ උතුම් ධර්මය අනුගමනය කරන්න යයි උන්වහන්සේ ආරාධනා කළා.

පාලි ගාථාවල සඳහන් වෙනවා යම් මනුෂ්‍යයෙක් දේවදූතයන් දුටු පසුවත් ධර්මයේ හැසිරීමට ප්‍රමාද වෙනවා නම් ඔහු හීන වූ නිරයට වැටී අප්‍රමාණ වූ දුක් විඳිනවා යනුවෙන්. යම රජ්ජුරුවන් වෝදනා කරනවා මේවා දැන දැනත් පවුකම් කරන්නේ ඇයි? කුසලයට ළංවී සුගතිගාමී වෙන්න. එයයි නියම සැනසිල්ල.

ජාති, මරණ, දෙකට හේතු වූ තෘෂ්ණාව බැහැර කොට කෙලෙස් (කොටස් වශයෙන් නම් 1500 ක්) ප්‍රභාණය කොට නිවනට ළංවීමට අධිෂ්ඨාන කරගන්න.

සිත කෙෂ්ම භූමියක් බවට පත්කරගෙන ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදියෙන් නිදහස්ව, සමාසක් දෘෂ්ටියට පත්වී කෙලෙස් පරිනිර්වාණයෙන් සියලු හය, සියළු වෛර ඉක්මවා ගිය සසර දුක නැති කොට උතුම් වූ නිවනට පත් වෙන්නට යයි ආරාධනා කරනවා.

අප සියළු දෙනාටම මේ ධර්මය, ඒ උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය පිණිසම හේතුවේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

විතක්ක සන්ධාන සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

“ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛුනා යංනිමිත්තං ආගමම, යං නිමිත්තං මනසිකරොතො උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා විතක්කා ඡන්ද්‍රපසංහිතාපි දොසුපසංහිතාපි මොහුපසංහිතාපි, තෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනා තම්භා නිමිත්තා අඤ්ඤං නිමිත්තං මනසිකාතබ්බං කුසලුපසංහිතං තස්ස තම්භා නිමිත්තා අඤ්ඤං නිමිත්තං මනසිකරොතො කුසලුපසංහිතංති”

කාරුණික වූ පින්වතුනි,

උතුම් බුදුරුවන, උතුම් සදහම් රුවන ආර්ය මහ සඟරුවන යන තුණුරුවන් සතු අනන්ත අසිරිමත් වූ ගුණ බලෙන් පින්වත් සියළු දෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්ම, යහපතක්ම සැලසේවා. ධර්මානුධර්ම පිළිවෙත් මඟෙහි නිරාමිස ප්‍රීතියෙන් සැනසී උතුම් වූ චතුරායඪී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධය පිණිසම මෙම ධර්ම කොට්ඨාශය උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ කරුණක් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

මජ්ඣිම නිකායේ සිහනාද වග්ගයට අයත් විතක්ක සන්ධාන සූත්‍ර දේශනාවයි අද පැහැදිලි කිරීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ.

පින්වතුනි, මෙම ධර්ම කොටස් පරිශීලනය කිරීමේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි මහත් වූ ශ්‍රද්ධා ගෞරවයෙන් සිහිය පිහිටුවා ගෙන රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් සංසිද්ධිමේ අධිෂ්ඨානය මුල් කරගන්න. තුන් ලොවක් සනභා වදාළ ඒ භාග්‍යවත්වූ අරහත් වූ සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ මෙම විතක්ක සන්ධාන සූත්‍රය දේශනා කරමින් පැහැදිලි කරන්නේ අධි විත්තය තුළ එනම් ධ්‍යාන අවස්ථාවේ ඉදිරියට ගිය ධ්‍යාන සමාපත්ති වඩන හිතක යම් විටක ඒ ධ්‍යානයෙන් බැහැර වූ යම්වූද ලෝභ, දෝෂ, මෝහ ආදී අකුසල විත්තයක්, විතර්කයක්, ප්‍රපංචයක් කෙලෙස් සිතුවිල්ලක් හට ගතහොත් ඒ කෙලෙස් සිතුවිල්ල බැහැර කරන ආකාරය පිළිබඳවයි.

යම්විටක හික්ඛුචක් හෝ හික්ඛුණියක් හෝ වේවා, උපාසකයෙක් හෝ උපාසිකාවක් හෝ වේවා අධි විත්ත සහිත සමාපත්ති සිතක් නැතිවුවත්, යම් විටක ධ්‍යාන විත්තයට සිහිය පිහිටුවා ගෙන නැති වුවත්, නිවන අරමුණු කරගෙනම ධර්ම මාර්ගයට ළංවූ උපාසකයෙක් හෝ උපාසිකාවක් හෝ වේවා, ඔබගේ සිතටත් මේ මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාවේදී අසංවරවූ, රැකගන්න අපහසු වූ, ඇස නිසා, කණ නිසා, නාසය නිසා, දිව නිසා, කය නිසා, මනස නිසා යම් වූ ද ලෝභ සිතුවිල්ලක් සිතේ හටගතහොත්, ද්වේෂ සිතුවිල්ලක් සිතේ හටගත්තොත්, මෝහ සිතුවිල්ලක් සිතේ හටගතහොත් එවැනි අවස්ථාවක ඒ රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් සිතුවිල්ල (විතර්කය) කෙසේ බැහැර කළ යුතු දැයි මේ සූත්‍ර දේශනාවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මනාකොට පෙන්වා දේශනා කරනවා. මාතෘකා පාඨය ලෙස සදහන් කළේ එම අදහසයි.

පින්වතුන් සියළු දෙනාමත් මේ සූත්‍ර ධර්මය කෙරෙහිත්, අදහස කෙරෙහිත් මනාකොට සිහිය යොමු කරන්න. යම් අවස්ථාවක තමාගේ සිත්හි හටගන්නාවූ ඇලීමක් හෙවත් ලෝභයක් වේ නම් ඒ ලෝභය කුමන ආකාරයකින් මා විසින් බැහැර කළ යුතුද? ඒ ද්වේශය කුමන ආකාරයකින් මා විසින් බැහැර කළ යුතුද? ඒ මෝහය කුමන ආකාරයකින් මා විසින් බැහැර කළ යුතුද? යන්න මෙතෙහි කළ යුතුය. මෝහය යනු අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කොට ධාතු, ස්කන්ධ ආයතනයන් පිළිබඳව දකින්නට නොහැකිවීමයි. එනම්

සවිඤ්ඤාණක හෝ අවිඤ්ඤාණක හෝ වේවා මේ සියළු සංඛත වස්තූන් අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි. 'සබ්බේ සංඛාරා අනිච්චාති, සබ්බේ සංඛාර දුක්ඛාති, සබ්බේ ධම්මා අනත්තාති' යනුවෙන් සඳහන් කළේ එයයි. එමෙන්ම සියළු සංඛත, සංඛාර වස්තූන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ක්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කොට දකින්න නොහැකි නම් එය මෝහයයි, මූලාවයි. ඒ වගේම පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය, චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය කෙරෙහි ඇති අනවබෝධයක් මෝහයයි. ඒ වගේම මෝහ සිතුවිල්ලක් හට ගත්තේ නම් ඒ මෝහ සිතුවිල්ල, අමෝහයකට පත් කරගත යුතු ආකාරය මේ සූත්‍ර දේශනාවෙන් මනාකොට පැහැදිලි කරනවා.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්ෂු, හික්ෂුණී, උපාසක, උපාසිකා නම් වූ සිවු පිරිසටම අරමුණු කරගෙන මෙසේ "හික්ඛවෙ"යි ආමන්ත්‍රණය කරනවා.

(01) අවස්ථාව

"ඉධ හික්ඛවෙ හික්ඛනා යං නිමිත්තං ආගම්ම යං නිමිත්තං මනසිකරොතො උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා විතක්කා ඡන්ද්‍රපසංහිතාපි, දොසුපසංහිතාපි, මොහුපසංහිතාපි, තෙන හික්ඛවෙ හික්ඛනා තම්භා නිමිත්තං අඤ්ඤං නිමිත්තං මනසි කරොතො, කුසලුපසංහිතං."

යම් වූ ද අරමුණක සිහිය පිහිටුවන ඔබ, (මෙහි ඔබ යනු හික්ෂුවක්, හික්ෂුණියක්, උපාසකයෙක්, උපාසිකාවක් වෙන්න පුළුවනි.) ඒ මාර්ගය අධි චිත්තයට හුරුව පවත්වන අවස්ථාවක්, ඒ වර්තයක් ඒ කාලය වෙන්න පුළුවනි. ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් නම් සියළු දුකින් අත් මිදී උතුම් නිවන අරමුණු කරගෙන පැවිදි ජීවිතයට ඇතුළත් වී ප්‍රවුඡ්ඡා භූමියේ වැඩ වසන අවස්ථාව, හික්ෂුණියන් වහන්සේ නමක් වුවත් ඒ ආකාරයමයි. තෙරුවන් සරණ ගිය පඤ්ච ශීලය, උපෝසථ අෂ්ඨාංග ශීලය, නවාංග ශීලය හෝ දශ ශීලයේ පිහිටියාවූ පින්වත් උපාසකයෙක්, උපාසිකාවක් වෙන්න පුළුවනි. ඔබගේ වර්යාව, ඔබගේ මාර්ගය නම් බුන්මවරියාවයි. එසේනම් ඒ බුන්මවරියාවට හානි කරන, ඔබ පිහිටුවා තිබෙන කුසල් අරමුණට පීඩාවක්, හානියක් වන ලෝභුපසංහිතාපි

(ලෝභය, ආශාව, ඇල්ම ඇති කරන ඡන්ද්‍රපසංහිත) ඇති වුණොත්, දොසුපසංහිත ද්වේශයක්, තරඟවක් ඇති වුණොත්, මොහුපසංහිත යනු මෝහයක් හට ගත්තොත් එවැනි අවස්ථාවකද අන්‍ය වූ කුසල් සිතක් මෙතෙහි කළ යුතු බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ඒ අන්‍ය වූ කුසල් සිතකින් ලෝභ, දෝෂ, මෝහ සහගත වූ ඒ අරමුණ යටපත් කරන්න, ඉවත් කරන්න. ඒ ඇති වූ ලෝභ සිත අකුසලයකි. ද්වේශ සිත අකුසලයකි. මෝහ සිත අකුසලයකි. එසේනම් එවැනි අවස්ථාවකදී අඤ්ඤං නිමිත්තං, අන්‍ය වූ කුසල් සිතකින් කුසල් අරමුණකින් ඒ සිත යටපත් කරන්න. ඒ සිත යයි සඳහන් කළේ අකුසල සිතුවිල්ල හෝ සිතුවිලි ඉවත් කරගන්න අවස්ථාව සලසා ගන්න යනුවෙනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මනාකොට උපමාවකින් දක්වමින් යම් සේ දක්ෂ වඩුවෙක් හෝ ඔහුගේ අතවැස්සෙක් හෝ ඉතා කුඩා සියුම් ඇණයකින් ගසා අදිමින්, සොලවමින් ලොකු වූ මහත් වූ ඇණය ඉවත් කරන්නේද, එසේම අකුසල චිත්තය, කුසල චිත්තයකින් ඉවත් කරන්නට යයි ආරාධනා කරනවා. යම් හෙයකින් යම් අරමුණකට එළඹෙන විට, අරමුණක් හටගන්නා විට, ඒ අරමුණට අකුසල චිත්තයක් හටගත්තේ නම් ඒ අකුසල චිත්තය ලෝභයක් හෝ රාගයක් වන්න පුළුවනි. ද්වේශයක් වෙන්න පුළුවනි. මෝහයක් වෙන්න පුළුවනි. මනාවූ සිහිය පිහිටුවා ගෙන සිටින හික්ෂුව හෝ හික්ෂුණියට, උපාසකයෙකුට හෝ උපාසිකාවකට එම රාග සිත හඳුනාගන්න පුළුවනි.

මනාව සිහිය පිහිටුවාගෙන සිටින හෙයින් ලෝභ සහගත සිත මනාකොට හඳුනාගන්න පුළුවනි. ඒ ද්වේශ සහගත සිත මනාකොට හඳුනාගන්න පුළුවනි. මෝහ සහගත සිත මනාකොට හඳුනාගන්න පුළුවනි. එසේනම් ලෝභ සහිත, දෝෂ සහිත, මෝහ සහිත අකුසල සිතට, කුසල් සිත යොමු කරගෙන ඒ අකුසල් සිත ඉවත් කරන්නට, දමනය කරන්නට යයි මේ ඔබට ආරාධනා කළේ.

"තෙ පභී යන්ති, තෙ අබ්භ්‍යථං ගච්ඡන්ති, තෙ සං පහානා අජ්ඣානමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්තිසීදති එකොදි හොති සමාධියති."

පින්වතුනි, මෙසේ කුසල් වික්තයෙන් අකුසල් වික්තය වැසෙන විට (යටපත් වන විට) මේ ආකාරයට මනසිකාරය කරන විට, නැවත නැවතත් සිහිපත් කරන විට ඒ අකුසල් සිතුවිලි ප්‍රභාණයට පත්වෙන බව මහත් වූ විශ්වාසයෙන් යුතුව අපගේ ශාස්තෘවරයාණන් වහන්සේ වන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ සේක.

“අබ්භ්‍යං ගච්ඡන්ති” සිත අභාවයට යනවිට තමාටම කුසල වික්තයෙන් එකඟ කරගන්න පුළුවන් කම ලැබෙනවා. “සන්තිධ්වනි සන්තිසිද්ධි” මනාව පිහිටුවා ගන්න පුළුවන් කම ලැබෙනවා. “එකොදිහොති” එකඟවෙනවා. “සමාධියති” සමාධියට පත්වෙනවා යයි සදහන් කළා. මේ පළමුවැනි අවස්ථාවයි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මොනතරම් මහා කාරුණිකද? සියළු දෙනා කෙරෙහි මහත් වූ කරුණාවෙන් නැවතත් දේශනා කරනවා. ඔබ එලෙසින් යම් වූ අරමුණක සිත පිහිටුවන විට අකුසල් සිතක් මතුවුණා නම් (ලෝභ, දෝෂ, මෝහ වශයෙන්) එය කුසල් සිතකට යොමු කරනවා. කුසල් වික්තයකට සිත පිහිටවනවා. එසේ සිදු කොටත් නැවතත් ඔබේ සිත තුළ අකුසල් සිතුවිලි පහළ වන්නේ නම් ඒ අකුසල සිතුවිලි වලට හේතු වූ දෝෂය, වැරද්ද සොයන්නට යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආරාධනා කරනවා.

(02) අවස්ථාව

“තස්ස වෙ හික්ඛවෙ හික්ඛනො තම්භා නිමිත්තා අක්ඛං නිමිත්තං මනසිකරොතො කුසලුපසංහිතං උප්පජ්ජනෙව පාපකා අකුසලා විතකකා ඡන්දපසංහිතාපි දොසුපසංහිතාපි. මොහුපසංහිතාපි, තෙන හික්ඛවෙ හික්ඛනා තෙසං විතකකානං ආදීනවො උප්පරික්ඛිතබ්බො”

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙලෙසින් දේශනා කරනවා. පළමු අවස්ථාවේදී අකුසල් සිත කුසල් සිතකට පත්කර, අකුසල් සිත යටපත් කර කුසල් සිත මතු කරන්න උත්සාහ දරන විට ඒ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ ආදී අකුසල සිතුවිලි ප්‍රභාණය වෙනවා. අභාවයට යනවා. ඒ

සිත තමන්ට අවශ්‍ය සිත් සතන් හි පිහිටුවනවා. ඒවගේම සිත මනාව පිහිටුවනවා, එකඟවෙනවා. සමාධියට පත්වෙනවා. නමුත් ආශ්‍රැතවත් පාඨශ්ඡන ස්වභාවයේ පුද්ගලයෙකුගේ සසර ගත පුරුද්දක් හෝ මේ ජීවිතයේ භාවිත බහුලිකත සිතක් නැත්නම් නැවතත් ඒ අකුසල වික්තය මතුවෙන්නට, මුදුන් වෙන්නට අවස්ථාව තිබෙනවා. එවැනි අවස්ථාවකදී ඒ ලෝභ, දෝෂ, මෝහ ආදී වශයෙන් නැවතත් අකුසල් සිත මතුවන්නේ නම් ඒ අවස්ථාවේදී එයට හේතු වූ දෝෂය සොයන්නට යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. මේලෙස මේ විතර්ක හෙවත් සිතුවිලි අකුසල්ය. මේ විතර්ක වැරදියි. මේ විතර්ක දුක් විපාක ගෙනදෙනවා යනුවෙන් දෝෂය පරීක්ෂා කොට බලනවා. එසේත් නොමැති නම් ඒ අකුසල් සිතුවිලි හටගැනීමට හේතු වූ අකුසල සිතුවිලි වල පවත්නා දෝෂය, ආදීනවය දකින්න. එය දුක් පිණිස හේතු වෙන බවත් මෙය අකුසලයක්, මෙය සාවද්‍යයි, මේ ආදී වශයෙන් මෙතෙහි කරන්න යයි අනුශාසනා කරනවා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහිදී උපමාවක් ගෙන හැර දක්වනවා. පින්වතුනි, තරුණ දුවෙක් හෝ පුතෙක් මනා ලෙස සැරසෙන්න කැමති අවස්ථාවකදී යම් කෙනෙක් සුනඛ කුණක්, සර්ප කුණක් හෝ මිනිස් කුණකින් කොටසක් හෝ ශරීරයෙහි (ගෙලෙහි) එල්ලුවොත් හටගත් දුක් ඇතිව, ලජ්ජාවට පත්ව, හටගත් පිළිකුල් ඇත්තේ, එය ඉක්මනින්ම ඉවත් කරනවා. එසේ මේ ලෝභ (රාග) සිත, හෙවත් අකුසල් සිත පහළ වූ විට, ද්වේශය හෙවත් අකුසල් සිත පහළ වූ විට මෝහය හෙවත් අකුසල් සිත පහළ වූ විට ඉක්මණින්ම එහි ඇති දෝෂය පිළිබඳව, ආදීනවය පිළිබඳව මෙතෙහි කර එය ඉවත් කරන්න උත්සාහ ගන්නවා. එහි ආදීනවය, දෝෂය සිතන විට ඒ ලෝභ දෝෂ, මෝහ ආදී අකුසල සිත ඉවත් වෙන්න පටන් ගන්නවා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙලෙසින් දේශනා කරනවා.

- තෙ පහියන්ති - ඒ අකුසල් සිත ප්‍රභාණය වෙනවා.
- තෙ අබ්භතං ගච්ඡන්ති - අභාවයට යනවා.
- තෙසං පහානා අප්ඤ්ඤාමෙව විතං සන්තිට්ඨති සන්තිසීද්ධති එකෙදි හොති සමාධියති - එම කෙලෙස් ප්‍රභිණ වීමෙන් එක අරමුණකම සිත පිහිටයි. මොනවට සිත තැන්පත් වෙයි. එකග වෙයි. සමාධියට පත්වෙයි.

ඉහත සඳහන් කළ උපමාව මතකයින්. මනාව සැරසුණු තරුණ දියණි කෙනෙකු, පුතණු කෙනෙකු මොනතරම් තමාගේ ශරීරය සැරසීම කෙරෙහි සිතිය යොමු කරන ආකාරයයි පෙන්වා දුන්නේ. සර්ප කුණක්, සුනම් කුණක් හෝ මිනිස් කුණක් ගෙලෙහි එල්ලුවොත් ඉතා ඉක්මණින්ම ඉවත් කරන්නා සේ එහි දුගන්ධයට හේතුව, දෝෂය, ආදීනවය මේ සැරසුණු කයට, ගෙලට නොගැලපේ යන අදහසින් ඉක්මණින් ම ඉවත් කරනවා. ඒ ආකාරයටම මේ ලෝභ, දෝෂ, මෝහ ආදී අකුසල සිතෙහි ඇති දෝෂය, වැරද්ද, ආදීනවය මෙතෙහි කළ යුතුය.

මේ ආදීනවය මෙතෙහි කරන්නේ කෙලෙසින්ද? මේ අකුසල් සිත පාපී සහගතයි. මේ අකුසල් සිත සාවද්‍යයි. ඉතාම වැරදියි. එය දුගතියට මාර්ගය සකස් කරනවා. ඒ වගේම සිත දුක්ඛ සහගතයි. මේ ආදී වශයෙන් අකුසල් සිත්වල දෝෂය, ආදීනවය මෙතෙහි කරන්න. එලෙසින් මෙතෙහි කරන විට ඒ අකුසල් සිත් ප්‍රභාණය වෙනවා. අභාවයට යනවා. තමාගේ කුසල සිත නැවතත් පිහිටුවා ගන්න පුළුවනි. ඒ කුසල සිත මනාව පිහිටෙනවා. ඒ වගේම සමාධිය නැවතත් ඇතිවෙන්න පටන් ගන්නවා. මේ දෙවෙනි අවස්ථාවයි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා කාරුණිකයි. කල්‍යාණවත්තයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ නැවතත් දේශනා කරනවා, හොඳයි, එලෙසින් සිදු කරලත් ඔබේ සිතෙහි මේ ආකාරයෙන් ලෝභ, ද්වේශ හෝ මෝහ සිතුවිල්ලක් හටගන්නේ නම් කළ යුත්තේ කුමක් දැයි තුන්වෙනි අවස්ථාවේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා. උපෝසථ

ශීලයන්හි පිහිටා ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා ගුණ වඩන මගක ධ්‍යාන සිතක් නොවුණත්, සමාපත්තින්හි නොවුණත්, උපෝසථ ශීලයන්හි පිහිටා සමාධිය වඩමින් චතුරායච්ඡි සත්‍ය ධර්මය අවබෝධය නම් වූ ප්‍රඥාව වඩන අවස්ථාවකදී මේ ආකාරයෙන් ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ ආදී සිතුවිල්ලක් හටගන්නේ නම් කළ යුතු ආකාරය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙලෙසින් දේශනා කරනවා.

(03) අවස්ථාව

“තස්ස වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තෙසං විතකකානං ආදීනවං උපපරිකා නො උප්පජ්ජනෙව පාපකා අකුසලා විතකකා ඡන්ද්‍රපසංහිතාපි දෝසුපසංහිතාපි මොහුපසංහිතාපි, තෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනා තෙසං විතකකානං අසති අමනසිකරො ආපජ්ජතඛබ්බො.”

මහා කාරුණිකවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපට තුන්වෙනුව දේශනා කරනවා, ඉහත සඳහන් කළ දෙආකාරයෙන්ම උත්සහා කළත්, නැවතත් මේ කුසල් සිත යටපත් කරගෙන අකුසල් සිත මුල් වන්නේ නම් (අකුසල් සිත යනු ලෝභය, රාගය, ඇලීම, ද්වේශය, තරඟ, මෝහය ආදී විෂ්‍යා හැකියි.) එවැනි අකුසල් සිතුවිල්ලක් හටගන්න පුළුවන් අවස්ථාවක ඔබ ‘අසති’ - එය සිහි නොකරයි. ‘අමනසිකරො’ - එය මෙතෙහි නොකරන්න යයි ආරාධනා කළා. එනම් රාග, ද්වේශ, මෝහ විතර්ක සිහි නොකරන්න. ඒ වගේම මෙතෙහි නොකරන්න යයි ආරාධනා කළා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපමාවකින් මෙලෙස දේශනා කළ සේක. යම් ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් තමාගේ හමුවට අකැමති රූපයක් දකින්නේ නම්, පැමිණෙන්නේ නම් ඒ දෙසින් ඉක්මණින්ම ඇස් වෙනත් පැත්තකට යොමු කරනවා වගේ හෝ ඇස් පියාගන්නේ හෝ වෙනත් දෙසක් බලනවා සේ හෝ තමන්ගේ සිතට නැඟුණු ඒ ලෝභ හෝ දෝෂ හෝ මෝහ හෝ අකුසල් සිත මෙතෙහි නොකරන්න, සිහි නොකරන්න යයි ආරාධනා කළා. එලෙසින් සිහි නොකරන විට ‘තෙ පහියන්ති’ - ඒවා ප්‍රභාණය වෙනවා. ‘තෙ අබ්භතං ගච්ඡන්ති’ - ඒවා අභාවයට යනවා. ‘තෙසං පහානා අප්ඤ්ඤාමෙව විතං සන්තිට්ඨති’ - තමාට රිසි සේ ඒ කුසල් සිතුවිලි වලම තමාගේ සිත පවත්වා ගෙන යන්න පුළුවනි.

‘එකොදිහෙති’ - එකඟ වෙනවා. ‘සමාධියති’ - සිත නැවතත් සමාධියට පත්වෙන්න පටන් ගන්නවා.

(04) අවස්ථාව

පින්වතුනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නැවතත් දේශනා කරනවා. සතර වෙනි අවස්ථාවෙන් මහා කරුණාවෙන් පිරිපුන් අප ශාස්තෘන් වහන්සේ මොනතරම් නම් කල්‍යාණවත්තද? යම්විටක ගුණබර මැණි කෙනෙක්, පියාණන් කෙනෙක් ලෙසින් උපදෙස් දී මෙලෙස කරලත් ඉටුවුණේ නැත්නම් මේ ආකාරයෙන් වත් සිදුකර බලන්න යයි ආරාධනා කරනවා. ඉන් අදහස් කළේ, හැම කෙනෙකුටම මේ සියළු අවස්ථා සිදු නොවන්න පුළුවනි. ඔබගේ වර්ත ලක්ෂණ, ඔබේ පවුල් පසුබිම, යම් විටෙක ඔබේ බාහිර උගත්කම්, ඔබේ වර්ත සංසිද්ධිය ඔබේ දහම දැනුම, ඔබේ භාවිත සිත ඔබේ පාරමිතා ධර්ම සම්පූර්ණ වීම් මේ දේ පවා බලපාන්න පුළුවනි.

විවිධ ආකාරයෙන් සංසාර ගමනේ පටන් සියළු සත්ත්වයන්ගේ වර්ත ලක්ෂණ දැක රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් වලින් පිරිපුන් වූ ජීවිතවල ස්වභාවය දැක ඕනෑම වර්තයකට ගැලපෙන ආකාරයටයි, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මහත් වූ කරුණාවෙන් මේ දේශනා කරන්නේ.

“තස්ස වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තෙසම්පි විතකකානං අසති අමනිසකාරං ආපජ්ජනො උප්පජ්ජනොව පාපකා අකුසලා විතකකා ඡන්දුපසංහිතාපි දොසුපසංහිතාපි මොහුපසංහිතාපි, තෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනා තෙසං විතක්කානං විතකක සඬබාර සණ්ඨානං මනසි කාතබ්බං”

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, තවමත් ඔබේ සිතට මනාකොට සිහිය පවත්වාගන්න, අධි චිත්තය රැක ගන්න බැරිනම්, බ්‍රහ්මචාරී මගට බාධා පමුණුවන මේ සිත තුළ නැවත නැවතත් ලෝභ, දෝෂ, මෝහ ආදී අකුසල සිතුවිලි පහළ වෙනවා නම් ඔබ සිටුවෙන්නිව

කුමක්ද සිදු කරන්නේ? ‘තෙසං විතක්කානං විතකක සඬබාර සණ්ඨානං මනසිකාතබ්බං’ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා, එයට හේතු වූ මූලික කාරණය හෙවත් මූලය සොයන්න, මෙනෙහි කරන්න යයි ආරාධනා කරනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාවකින් දේශනා කරනවා. යම් කෙනෙක් වේගයෙන් ගමන් කරන විට “ඇයි මම වේගයෙන් ගමන් කරන්නේ” යන අදහස ඇතිවනවා. එවිට සෙමෙන් ගමන් කරනවා. සෙමින් ගමන් කරන විට, “ඇයි මම සෙමෙන් ගමන් කරන්නේ” යන අදහස ඇතිවෙනවා. ඉන්පසු සිටගෙන සිටිනවා. “කුමක් නිසා මම සිටගෙන සිටින්නේ ද? ඉන්පසු හිඳ ගන්නවා. “ඇයි මම හිඳ ගන්නේ” යන අදහස ඇති වෙනවා. ඉන්පසු වැතිරෙනවා. මේ ආකාරයට එකින් එකට හේතු සොයන්න යැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ආරාධනා කළා.

වේගයෙන් ගමන් කරන විට වෙහෙසයි. එයයි මේකට හේතුව එසේනම් සෙමෙන් ගමන් කළ යුතුය. සෙමෙන් ගමන් කරන විට මහන්සියි, විඩාවයි. එසේ නම් ටික වේලාවක් නතර වී සිටගෙන සිටිය යුතුය. එවිට දැන් දෙපා රිඳෙනවා. එයට පිලියම නම් වාඩිවිය යුතුය. ටික වේලාවක් ගතවන විට ඉරියව් අපහසු වෙන්න පුළුවනි. දැන් කළ යුත්තේ හාන්සි වීමයි. (වැතිරීමයි) වෙහෙස දුනෙන විට, බාධා දුනෙන විට, පීඩා දුනෙන විට මූලටම (ආරම්භයටම) ගොස් හේතුව දැනගෙන පිලියම් කරන්නා සේ, මෙහි ආරම්භය (මූල) සොයාගෙන එය සිහිපත් කරන්න යැයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආරාධනා කරනවා.

එනම් මේ ලෝභ සිතෙහි මූල කුමක්ද? ද්වේශ සිතට මූල කුමක්ද? මෝහ සිතට මූල කුමක්ද? එය සොයන්න. ඔබේ සිතටත්, යම්විටක කියා ගන්න බැරි තරම් අඳුරක් වගේ, මහා බරක් වගේ තනිකමක් පාළුවක් වගේ ලෙසින් දැනුණොත් ඔබ එයට “ආතතිය” යැයි පවසාපි. “දෙමිනස” යැයි පවසාපි. කියාගන්න බැරි තරම් මහා දුකක්, සිතේ අමාරුව යැයි කියාපි. හිතත් ගතත් තලා පෙලා දමා වගේ සා පිපාසාව, කුස ගින්න කිසිවක් දුනෙන්නේ නෑ කියාපි. මේ සියල්ලම එක පැත්තකින් බැලූ විට කුමක්දෝ ආශාවක් හෝ ලෝභයක්. එයයි තනිකම, පාළුව, හුදකලාව

යන වචන වලින් ඔබට දැනෙන්නේ. අනිත් පැත්තෙන් ඔබට සිහිවන විට දැනෙන්නේ තරහව, දැනෙන්නේ කේන්තිය, දැනෙන්නේ නුරුස්නා බවක්, දැනෙන්නේ නොරිස්සීමකි.

ඇස, කණ ආදී ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් කොපමණ අරමුණු ගත්තත්, අරමුණු දුන්නත්, ඔබේ සිත අතෘප්ති කරයි. ගලන ගංගා මහා සයුරට කොපමණ වැටුණත් සීමාවක් නෑ. මහිච්ඡතාව වගේ, අරමුණු වල ඇලෙනවා, බැඳෙනවා, හඬනවා, දුක්වෙනවා, කඳුළු වගුරනවා, විටෙක ගැටෙනවා, ලයේ අත් ගසාගෙන හඬනවා. මෙහි ආදීනව, කර්ම රැස්වන ස්වාභාවයට පත්වෙනවා. සංස්කාර ගොඩගැසෙනවා.

මෙහි මූලය සොයාගෙන මේ ලෝභ සිතින් ඔබට දැනෙන්නේ ඇසෙන් බැඳුණු ඒ රුවයි. ශිලයේ පිහිටා කල්පනා කළොත් ඒ මගෙ පුතා, ඒ මගේ දුව, ස්වාමියා - බිරිඳ යන මේ අයට යුතුකම් සිද්ධ කරන්න පුළුවනි. ශ්‍රද්ධා, ශිල, වාග, ප්‍රඥා ගුණ වඩමින් යුතුකම් සිද්ධ කරනවා. සංසාර ගත කර්ම දෝෂ අනුව යම් වූ වැරද්දක් වෙයි නම් ස්වාමියා - බිරිඳ වුනත් ඔවුනොවුන්ගේ ජීවිත වල තිබෙනවා. ඒවා උපේක්ෂාවෙන් බලමින් අම්මා කෙනෙක් පුතා දෙස බලනවා සේ, ස්වාමී දියණිය ස්වාමියා දෙස බලනවා. පියාණන් කෙනෙක් තම දියණිය දෙස බලනවා සේ, ලෝභ සිත හෝ ද්වේෂ සිත හෝ මෝහ සිත ඉන් ඉවත් කරගන්න අවස්ථාව සැලසෙවි. දරුවන් දෙස වුවත් මගේ කියන සම්මුතියේ පමණින් ම සිටිමින් ඇලෙනවා නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනාවෙහි මූල සිහිකලොත් මේ ඇලීම දරුවා කෙරෙහි ඇති කර ගත් උපාදනය නිසයි, මේ හිතේ මහා බරක් හැටියට පවතින්නේ.

“ඉම්මේව කායං උද්ධං පාදතලා අධෝ කෙස මඝථකා තව පරියන්තං පුරං නානප්පකාරස්ස අසුවනො පච්චවෙකකති”

මේ පාදන්තයේ පටන් හිස් මුදුන දක්වා ම ගලපා බැලුවොත් දෙතිස් කුණපයන්ගෙන් පිරිපුන් වූ මේ ශරීරය දිරාගෙන යන විට, ලෙඩ දුක් වලට උරුම වන විට, මරණය අඛියස මේ සම්මුතියෙහි කියන මමත්

මොන තරම් අසරණද? ශරීරයේ රෝම කුපයක තරම්වත් සැබෑ අයිතියක් සම්මුති මම තුළ නැතිනම් දරුවා වුවත් මගේ වන්නේ කෙසේද? ස්ථිර, සදාකාලික වන්නේ කෙසේද? ධර්මානුකූලව විදර්ශනාවට ලක් කොට එහි මූලටම ගොස් බලනවිට පෙනෙනවා මේ ඇලීම, බැඳීම, දරුවා කෙරෙහි වුවත් මගේ සිත තුළ ලෝභ සිතුවිලි පහළ වුණා යන හැඟීම. දරුවන් වුවත් අකීකරු නම්, ඇහුම්කන් දෙන්නේ නැතිනම්, ඔබ සිතන ආකාරයට වැරද්දක් කළා කියන හැඟීම පැවැතුණොත්, නැවතත් මූලට ගොස් බලන විට මමවත් මට හිමි නැති නම්, මේ මගේ දුව, පුතා ආදී සම්මුති ව්‍යවහාරයේ පමණයි. හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගන්නා හැම සංස්කාරයක්ම නැසී යන්නා සේ දුව, පුතා වශයෙන් හැඳින්වුවත් කර්ම ශක්තීන් අනුව එය පවත්වනවා. මේ ශරීර පුඤ්ජය හටගත්තා සේම නැතිවී යනවා. ධර්මානුකූලව සිහිපත් කරන විට කෙලෙස් සංසිදිය යුතුය. “තෙ පහියන්ති තෙ අබ්භඝථං ගච්ඡන්ති.” තමාට උවමනා ආකාරයට කුසල් සිත වැඩිය යුතුය. “සන්තිට්ඨීති සන්තිසීදති එකොදි භොති සමාධියති” වැඩුණු කුසල් සිත තමාට උවමනා ආකාරයට පවතිනවා. හිත එකඟ වෙනවා. සමාධිය සකස් වෙනවා.

එහිදී සඳහන් කළ උපමාව මතකයිනේ. යම් කෙනෙක් වේගයෙන් ගමන් කිරීම නිසා වෙහෙස දෙනනවා නම් ඇයි මම වේගයෙන් ගමන් කරන්නේ? මේ ලෝභ සිතයි. මේකට හේතුව කුමක්ද? මේ වෙහෙස දැනෙන්නේ වේගයෙන් ගමන් කිරීම නිසායි. ඒ නිසා සෙමෙන් ගමන් කරනවා. සිතට මහ බරක් දෙනනවා. ඒ ලෝභයයි. මගේ හිතට මහා දුකක්. මේ කේන්තිය, මේ අමනාපය, මගේ හිත තුළ මහා පාළුවක් එපා වුනු ස්වභාවයක්. ඔබ කියන ලෙසින් රාගය ද්වේෂය නිසා හට ගත් කළකිරීමක්. මෙය ධර්මයේ හඳුන්වන නිබ්බදව, සංවේගය නොව එහි හට ගන්නා සක්කාය දිට්ඨිය මුල් කරගත් ඇලීම, ගැටීම් නිසා ඇති වන කළකිරීමයි. මෙයට හේතුව භොයාගෙන නැවතත් මූලට ගොස් බැලුවොත් වේගයෙන් ගමන් කිරීම, සෙමෙන් ගමන් කිරීම ආදිය පැහැදිලි කළා වගේ ලෝභ සිතේ ස්වභාවය, ද්වේෂ සිතේ ස්වභාවය, මෝහ සිතේ ස්වභාවය යනුවෙන් දැනෙන්න පටන් ගන්නවා. තවමත් ඒ ස්වභාවය නම් මම සෙමින් ගමන් කරද්දී මෙලෙස නම් නතර වී බලනවා. තවමත් ඒ මානසික වෙහෙස කුමක් නිසාද?

අල්ලා ගැනීම නම් වූ ලෝභය ගැටීමෙන් ඇති වූ පටිඝය, (කරහව) ඒ අනවබෝධය නිසා ඇති ව මූලාවයි. අනිච්ච දුක්ඛ අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය කෙරෙහි ඇති අනවබෝධයේ ස්වභාවය නිසා තවමත් වෙහෙසයි, තවම දුකයි. තවම ගැටීමක්. මේ නිසා ඔබ සිටගෙන සිටිනවා, ටිකක් නතර වී සිටින්න ඕනේ. ටික වේලාවක් සැතපී බලන්න ඕනේ. පිංවතුනේ එවිට කය සැහැල්ලු වෙනවා. මනස සැහැල්ලු වෙන්න පටන් ගන්නවා. ඔබට දූනෙන්න පටන් ගන්නවා, මේකට හේතුව (මූල) කුමක්ද කියලා?

මගේය, මමය, මගේ ආත්මය යයි ඇසින් අල්ලාගෙන ස්ථිරයි යනුවෙන් කණින් අල්ලාගෙන. ස්ථිරයි යනුවෙන් කණින් හඬට බැඳිලා, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණයට බැඳිලා, දිවෙන් රසයට බැඳිලා, කයෙන් ස්පර්ශයට බැඳිලා, මනසින් සිතුවිලි වලට බැඳිලා, මෙන්න මෙයයි මූල (හේතුව).

“වක්ඛුං භික්ඛවෙ නතුම්භාකං” භග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඇසෙන් නම් බැඳුනෙ ඔය ඇස ඔබේ නොවේ. ඔය ඇස අත් හරින්න. (තං පජ්ඣප්ඵං) “තංවෝ පභීනං භිතාය සුඛාය භවිස්සති” ඒ ඇස අත්හරින්න පුළුවනි නම් එය භිත සුඛ පිණිස පවතිනවා. ඇස අත්හරින්නට යයි සඳහන් කළේ ත්‍රිලක්ෂණයට යටත් කොට දකින්න. එවිට ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් සිදුවන පාපි අකුසල බැහැර වෙනවා.

ඇයි ඔබට මේ ලෝභ භිතක් හටගත්තේ? ඇයි ඔබට මේ ද්වේශ භිතක්, මෝහ භිතක් හට ගත්තේ? ඇස මගේ කියා උපාදනය කර ගත්ත නිසා සම්මුතියට, පැවැත්මට ඔබගේයි. එය අරක්ෂා කරගන්න. ගිලන් වන විට බෙහෙත් කරන්න. නමුත් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ඇස මගේ නොවෙයි. අත්හරින්න යනු අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රි ලක්ෂණ ධර්මයට යටත්ව දකින්න යන අදහසයි. තවමත් දූනෙනවා නම් මේ ලෝභය (කෙලෙස්) නිසා හටගත් අකුසල සිත, ද්වේශය නිසා හටගත් අකුසල් සිත, මෝහය නිසා හටගත් අකුසල් සිත, ඔබ කියන

ආකාරයට දැඩි ආශාව මොන කරම් බලාගෙන සිටියත් සීමාවක් නැහැ. මොනකරම් ඇහුම්කන් දුන්නත් ඇතිවීමක් නැහැ. මොනකරම් ආහාර දුන්නත් සමහර විට කුස පිරුණත් සෑහීමක් නැහැ. ඒ ආශාව, ආඝ්‍රාණය, ස්පර්ශය නිසාය. මේ සිතුවිලි වල කෙලවරක් නෑ කියලා දූනෙනවා නම් හතර වෙනුව සඳහන් කළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උපමාව සිහිපත් කොට බලන්න.

පින්වතුනේ ආදීනවයට යන විට ඒ ලෝභය පැමිණියේ ඇසෙන් නම් එතන ගැටීම. මේ ඇස මගේ නොවේ නම් ඔබේ ඇස මගේ වන්නේ කොහොමද? මේ ඇස මගේ නොවේනම් මේ ඇසින් දකින ඔය රුව මගේ වන්නේ කෙසේද? මේ කණ මගේ නොවේ නම් ඔය හඬ මගේ වන්නේ කෙසේද? මට කතා කර ඇලෙන්න හේතු වූ, ලෙන්ගතුයි කියා වෙන් වෙන්න ගැටෙන්න හේතුවූ, අනිෂ්ඨයි, නරකයි කියා ඔබ මට එපා කියූ ඒ හඬ මගේ වන්නේ කෙසේද?

නකතුම්භාක සූත්‍ර දේශනාවේදී ඉන්ද්‍රියයන් හය ඔස්සේම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ අකාරයට,

“යං භික්ඛවෙ නතුම්භාකං තං පජ්ඣප්ඵං, තං වො පභීනං භිතාය සුඛාය භවිස්සති, කිඤ්ච භික්ඛවෙ නතුම්භාකං වක්ඛුං භික්ඛවෙ නතුම්භාකං තං පජ්ඣප්ඵං තං වො පභීනං භිතාය සුඛාය භවිස්සති.”

සංසාර ගමනේ පටන් පැවත එන අපගේ ජීවිත වල මේ සංඛතවස්තූන් හී යමක් අයිති නැතිනම් එය අත්හරින්න. පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ගලපා බැඳුණ විට කිසිවක් අයිති නැති බව පැහැදිලියි. අයිති නැත්තේ මොනවාද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ම ප්‍රශ්න කරමින් පිළිතුර දෙනවා. ඇස ඔබේ නොවේ නම් අත් හරින්න. එය පරමාර්ථ ධර්මයයි.

ඇස, කණ ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් නම් ලෝභ, දෝෂ, මෝහ වශයෙන් අකුසල සිත වැඩුණේ, ඔය වෙහෙස දැනුණේ, ඔය

බර ඔළුවට දැනෙන්නේ, ඔබ පවසන්නේ ආතතිය, දෙමිනස යනුවෙන් විවිධ වචන වලින් සඳහන් කරන්නේ. සියල්ල එයට හේතුව නම් එහි මූල සොයාගෙන යනවිට ඔබට දැනෙයි එයට බැඳුණු ආකාරය. සම්මුති මගේ ඇසින් අත්හැරීම පටන් ගන්නා විට ඉබේම බැඳුණු ඇස අත් හැරේ. ලෝභය, රාගය බැහැර වෙලා යාපී. ඊළඟට තමාගේ කණ (ශබ්ද) අත්හරින්න පුළුවන්නම් පරමාර්ථ වශයෙන් ලෝභයට ගැටීමට හේතු වූ හඬක් බැහැර වෙලා යාපී. එවිට ඇසට රුව, කණට හඬ, නාසයට ආඝ්‍රාණය, දිවට රස, කයට ස්පර්ශ, මනසට සිතුවිලි වශයෙන් ලෝභ, දෝෂ, මෝහ ලෙසින් හට ගන්න මේ සියළු කෙලෙස් වලින් නිදහස් වන්නේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ අකුසල් සිත් බැහැර වන්නේය යන අදහසයි.

(05) අවස්ථාව

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මොනතරම් කාරුණිකද? පස්වෙනුවටත් උපමාවකින් මෙලෙස දේශනා කරනවා.

“තස්ස වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුනො තෙසම්පි විතක්කානං විතක්කසංඛාර සණ්ඨානං මනසිකරෝතො උප්පජ්ජනෙත්ව පාපකා අකුසලා විතක්කා ඡන්ද්‍රපසංහිතාපි, දොසුපසංහිතාපි, මොහුපසංහිතාපි තෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනා දන්තෙහි දන්තමාධාය ජීවිභාය තාලුං ආහච්ච වෙතසා විත්තං අභිනිග්ගණහිතබ්බං අභිනිප්පිලෙනබ්බං අභිසන්තාපෙනබ්බං”

මේ බුදු වදන් අපට අවබෝධ වන ආකාරයට දකින්න. ඉහත හතර ආකාරයෙන් ම උත්සහ කරත් තවමත් ඔබේ සිත තුළ අකුසල් සිත් වැඩෙනවා නම් ඒ කරුණු සතර නැවත නැවත මතක් කරගන්න. ඒ ධර්ම මාර්ගය ළං විය යුතු නිසාය.

මේ සතර අවස්ථාවෙන් වත් බැහැරව තව දුරටත් ලෝභ, දෝෂ, හෝ මෝහ අකුසල් සිතුවිලි ඔබේ සිතට පහළ වෙනවා නම් යටි දත්වලට උඩු දත් තද කරගෙන ඒ වගේම දිව උඩු තල්ලට තබා තද කරගෙන, (දන්තෙහි දන්ත මාධාය ජීවිභාය තාලුං ආහච්ච) භාග්‍යවතුන්

වහන්සේ ආරාධනා කරනවා, (වෙනසා විත්තං අභිනිග්ගණහි තබ්බං) නිග්‍රහ කරන්න, මෙය අකුසලයක්, මෙය ලෝභ සිතක්, මෙය පාපයක්, මෙය වැරදි සහගතයි, දුක් සහගතයි, මෙය මූලාවක්, මේ ආකාරයට සිහිපත් කරන්න. නිග්‍රහ කරන්න. (අභිනිප්පිලෙන තබ්බං) ඒක තවන්න, පෙළන්න.

මේ ආදී වශයෙන් ඉහත සතර ආකාරයක් දක්වා අවසානයේ දී දත් දෙපල එකට තබාගෙන තද කර දිව උඩු තල්ලට තද කරගෙන, අකුසල් සිත ට නිග්‍රහ කර අකුසලය ඉවත් කරන අදහසින් තලන්නට, පෙළන්නට, යයි ආරාධනා කළා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපමාවකින් දක්වනවා. “යම්සේ බලවත් පුරුෂයෙක් ඉතා දුබල පුරුෂයෙකුගේ හිසෙන් හෝ කඳෙන් ගෙන බලවත් ලෙස පීඩාකරන්නේද, විශේෂයෙන් පෙළන්නේද, විශේෂයෙන් තවන්නේද, මහණෙනි, එපරිද්දෙන්ම, ඒ විතර්කයන්ගේ මූල කාරණය මෙනෙහි කරන්නාවූ, ඒ මහණහට ලෝභ සහගත, ද්වේෂ සහගත, මෝහ සහගත වූත් ලාමක අකුසල විතර්ක උපදිත් නම්, පෙර සඳහන් කළා මෙන්, දතෙහි දත පිහිටුවා දිවෙන් තලු පෙළ, කුසල් සිතින් අකුසල් සිත විශේෂයෙන් පීඩා කරනවිට පෙළන විට තවන විට ලෝභ, දෝෂ, මෝහ අකුසල විතර්ක වෙන්නම්, ඒවා ප්‍රහීණ වෙනවා. විනාශයට යනවා. කුසල් අරමුණෙහිම සිත පිහිටනවා. හොඳින් තැන්පත් වෙනවා. එකඟ වෙනවා. සමාධිගත වෙනවා.”

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ සූත්‍ර දේශනාව අවසන් කරනවා. “මහණෙනි, මෙවැනි හික්ෂුව යම් විතර්ක මාර්ගයන්හි පුරුදු කරන ලද වග්ගි භාවයක් ඇත්තේ යයිද යම් විතර්කයක් කැමති වන්නේ නම් ඒ විතර්කය විමසන්නේද යම් විතර්කයක් කැමති වන්නේ නම් එම විතර්කය නොවිමසා සිටින්නේ යයි ද තෘෂ්ණාව සිත්දේ යැයි ද සංයෝජන ගලවා දැමුවේ යයිද මැනවින් මානය දුරු කිරීමෙන් දුක් කෙළවර කළේ යයිද කියනු ලැබේ.”

පින්වතුනි, ජීවිත ගමනේ සම්බාධ සහිත ගෘහස්ථ ජීවිතයේ ඔබේ සිතටත් මෙවන් අකුසල් සිතුවිලි පැමිණි වෙලාවක මේ පස් ආකාරයට ගලපා බලන්න. කුසල් සිත නැවත පිහිටුවා ගන්න පුළුවනි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “අජ්ඣන්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්තීසීදති එකොදි භොති සමාධියති” අපට කැමති සමාධියෙන් යුතු කුසල් සිත නැවත පවත්වා ගන්න පුළුවනි.

සාමාන්‍ය සම්බාධ සහිත ගෘහස්ථ ජීවිතයේ දී පවා බොහෝ කටයුතු යුතුකම් වලින් පිරිපුන් රැකියා, ගේ දෙර කටයුතු, දෙමව්පිය දූ දරුවන්ගේ කටයුතු, මිල මුදල්, රන් රිදී, ඇඳුම් පැළඳුම්, ආලේපන ආදී විවිධ කාමභෝගී වස්තු පරිහරණයේදී ඔබේ සිතට ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ, ආදී සිතුවිලි පහළ වන විට මේ පස් ආකාරයෙන් ම සඳහන් කළ කරුණු කෙරෙහි සිහිය පවත්වන්න. ඔබට අවශ්‍ය කුසල් සිත පවත්වා ගන්න අවස්ථාව සැලසේවි.

චිත්තක්ක සන්ධාන සූත්‍ර දේශනාව අවසන් කරමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ ආකාරයෙන් කටයුතු කළොත් ඔබට ඕනෑ කරන විතර්කය තේරුම් ගන්න පුළුවනි. ප්‍රථම ධ්‍යානයට පත්වන විට ඔබ බැස ගන්න කර්මස්ථානය චිත්තක්ක විචාර සහිත පිති, සුඛ යනුවෙන් පවත්වා ගන්න පුළුවනි. ඒ ධ්‍යාන සිතෙහි මිදී ඔබට යම් විටක කාමයක් හෝ අකුසල ධර්මයක් සිතට දැණුනොත් එවැනි අවස්ථාවකදී මේ දේශනා කළ පස් ආකාරයෙන් සිත පවත්වා ගන්න පුළුවනි. ඔබ එදිනෙදා ජීවිතයේදී ධ්‍යාන හිත නොවූණත්, අධි චිත්තයක් නොවූණත්, උතුම් පඤ්ච ශීලයේ පිහිටා ජීවිතය පවත්වන විට පඤ්ච ශීලයට හානි කරන යම් වූ අකුසල් සිතුවිල්ලක් ලෝභ, දෝෂ, මෝහ වශයෙන් නැඟුණොත් මේ පස් ආකාරය මනාව මතකයේ තබාගෙන කුසල් සිත ඇති කරගන්න උත්සහ දරන්න. අප සරණ ගිය ශාස්තෘවරයාණන් වහන්සේගේ ධර්මෝපදේශය කෙරෙහි සිහිය පිහිටුවා ගෙන මේ මගට

පැමිණෙන්න. කුසලයේම සිත පවත්වා ගැනීමට කැමති විතර්කය ම පවත්වා ගෙන ලෝභ, දෝෂ, මෝහ නම් වූ අකුසල විතර්කයෙන් ඉවත් වෙන්න. ඒ පාපී අකුසල ධර්ම සංසිදෙන සංයෝජන බිඳෙනවා. චතුරායථී සත්‍ය ධර්ම අවබෝධයට ළංවෙනවා යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

මේ උතුම් සූත්‍ර දේශනාවෙන් ඔබේ සිතත් සුවපත් වී, කෙලෙස් සංසිදී, ගතත් නිවී මේ උතුම් සම්බුදු සසුනෙහිදීම ඒ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධයෙන් අමා නිවන් පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !